

Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

Lotta Nikander

Yhteiskuntavastuun vaikutus yrityksen taloudelliseen suorituskykyyn

Toimialana kaupallinen ilmailuala 2015–2019

Laskentatoimen ja rahoituksen aka-
teeminen yksikkö

Laskentatoimen ja tilintarkastuksen
pro gradu -tutkielma

Laskentatoimen ja tilintarkastuksen
maisteriohjelma

Vaasa 2022

VAASAN YLIOPISTO**Laskentatoimen ja rahoituksen akateeminen yksikkö**

Tekijä:	Lotta Nikander		
Tutkielman nimi:	Yhteiskuntavastuun vaikutus yrityksen taloudelliseen suorituskykyyn: Toimialana kaupallinen ilmailuala 2015–2019		
Tutkinto:	Kauppätieteiden maisteri		
Oppiaine:	Laskentatoimi ja tilintarkastus		
Työn ohjaaja:	Anna-Maija Lantto		
Valmistumisvuosi:	2022	Sivumäärä:	76

TIIVISTELMÄ:

Yhteiskuntavastuu on ollut jo viime vuosikymmenien aikana tärkeä aihe yritysmaailmassa. Yrityksen huomioivat päätöksenteossa sekä yleisesti liiketoiminnassaan vastuullisuuteen liittyviä asioita yhä enemmän. Yritysten liiketoiminnasta raportointi ei enää koske pelkästään taloudellisia lukuja. Taloudellisten lukujen lisäksi vastuullisuusraportointi on kasvanut merkittävästi ja sen rooli tulee olemaan yhä vahvempi taloudellisen raportoinnin rinnalla. Yhteiskuntavastuu on määriteltävissä monella eri tapaa, mutta yleisesti yhteiskuntavastuu tarkoittaa yhteiskunnallisesti hyväksyttävää ja vastuullista toimintaa. Sen perimmäisenä periaatteena on, että yritykset antavat yhteiskunnalle myös takaisin jotain, sillä yritykset saavat yhteiskunnalta ja ympäristöstä paljon tukea toiminnalleen.

Yhteiskuntavastuun ja yrityksen taloudellisen suorituskyvyn välisestä suhteesta on oltu kiinnostuneita jo pidemmän aikaa. Tutkimuksia yhteiskuntavastuun vaikutuksesta yrityksen kannattavuuteen on tehty paljon niin yleisellä tasolla kuin toimialakohtaisesti. Tutkimuksien tulokset ovat olleet ristiriitaisia ja aihe herättää edelleen kiinnostusta alan kirjallisuudessa. Tämän tutkielman tavoitteena on saada selvyttä yhteiskuntavastuun ja kannattavuuden välisestä yhteydestä maailmanlaajuisesti kaupallisella ilmailualalla matkustajaliikenneyhtiöiden osalta.

Tutkielmassa esitellään yhteiskuntavastuun määritelmiä, raportointia sekä mittareita, jolla yhteiskuntavastuuta mitataan. Lisäksi tutkimuksessa perehdytään alan kirjallisuuteen ja merkittävimpiin tutkimuksiin. Hypoteesit käsittelevät sitä, mikäli yhteys muuttujien yhteiskuntavastuun ja kannattavuuden väliltä löytyy, onko se positiivinen vai negatiivinen yhteys. Tutkielman tutkimus on toteutettu kvantitatiivisesti regressioanalyysillä, jolla on tarkasteltu yhteiskuntavastuumuuttujan ja koko pääoman tuottoasteen yhteyttä, sillä regressioanalyysi sopii erityisen hyvin tutkimaan syy-seuraussuhteita.

Tutkimustulokset ovat osittain samankaltaisia kuin aiemmissa tutkimuksissa, sillä yhteiskuntavastuulla nähtiin olevan lievästi negatiivinen vaikutus yrityksen kannattavuuteen. Tämän tutkielman tutkimus on kuitenkin toteutettu muuttujalla, joka sisältää useampia osa-alueita yhteiskuntavastuusta, joita on tarkasteltu erillisinä muuttujina aikaisemmissa tutkimuksissa. Tämän vuoksi johtopäätöksiä ei voida tulkita suoraviivaisesti, varsinkin kun vaikutus on hyvin lievästi negatiivinen. Tulokset ovat tilastollisesti hyvin merkitsevällä tasolla, joten tutkimustulokset antavat suuntaa toimialan kannattavuuden kehityksestä yhteiskuntavastuun näkökulmasta vuosina 2015–2019.

AVAINSANAT: yhteiskuntavastuu, vastuullisuus, ESG, taloudellinen suorituskyky, kannattavuus, ilmailuala

Sisällys

1	Johdanto	6
1.1	Tutkimuksen tausta ja merkitys	6
1.2	Tutkimuksen tavoitteet ja rajaukset	9
1.3	Tutkimuksen rakenne	10
2	Tutkimuksen teoreettinen viitekehys ja aikaisemmat tutkimukset	11
2.1	Yhteiskuntavastuun määritelmä	11
2.1.1	Yhteiskuntavastuun mittarit	15
2.1.2	Yhteiskuntavastuun raportointi	19
2.1.3	Yhteiskuntavastuu ilmailualalla	25
2.2	Kannattavuus	27
2.3	Aikaisemmat tutkimukset	28
2.3.1	Yhteiskuntavastuun ja kannattavuuden välinen suhde	29
2.3.2	Yhteiskuntavastuun ja kannattavuuden yhteys ilmailualalla	34
3	Tutkimuksen metodologia ja aineisto	40
3.1	Tutkimusmenetelmä	40
3.1.1	Kvantitatiivinen tutkimus	40
3.1.2	Regressioanalyysi	41
3.1.3	Tutkimushypoteesit	44
3.2	Aineiston keruu ja muuttujat	44
3.2.1	Yhteiskuntavastuumuuttuja	45
3.2.2	Koko pääoman tuottoaste	51
4	Tutkimuksen tulokset	52
4.1	Aineiston käsittely ja kuvaus	52
4.2	Aineiston analysointi	59
4.2.1	Yhteiskuntavastuun vaikutus koko pääoman tuottoasteeseen	60
4.2.2	Tulosten yhteenveto	63
5	Yhteenveto ja johtopäätökset	65
	Lähteet	69

Liitteet	76
Liite 1. Tutkimusaineiston yritykset	76

Kuviot

Kuvio 1. Kolmoistilin päätös-käsitteeseen perustuva yhteiskuntavastuun jaottelu.	13
Kuvio 2. Käsitteellinen malli.	45
Kuvio 3. Refinitivin ESG Combined Scoren rakenne, pilarit ja kategoriat.	47
Kuvio 4. Havainnot pistekuviotaulukossa ja yksi poikkeama.	54
Kuvio 5. Liikevaihdon frekvenssijakauma.	57

Taulukot

Taulukko 1. ESG Combined Score -muuttujan luokitteluasteikko.	50
Taulukko 2. Tutkimuksessa käytetyt tilastollisen merkitsevyyden tasot.	54
Taulukko 3. Koko pääoman tuottoasteen viitearvot.	55
Taulukko 4. Havaintomatriisi.	56
Taulukko 5. Korrelaatiomatriisi.	58
Taulukko 6. Multikollineaarisuus toleranssi- ja VIF-arvoilla mitattuna.	59
Taulukko 7. Mallin tiivistelmä, jossa on R eli selityksasteen arvoja sekä Durbin-Watson-testi.	61
Taulukko 8. ANOVA-tilaus.	61
Taulukko 9. Regressiomallin kertoimet.	62

1 Johdanto

Maailmassa on jo pidemmän aikaa vallinnut murros kestävän kehityksen suuntaan niin yksilö-, yritys- kuin valtiotasolla. Yhteiskuntavastuu liittyy yhä enemmän kaikkeen toimintaamme. Se mielletään ensikuulemalta ilmastonmuutoksesta huolehtimisen synonyymiksi, vaikka se on paljon muutakin. Yhteiskuntavastuu keskittyy esimerkiksi ympäristöllisiin, hallinnollisiin ja sosiaalisiin asioihin yrityksissä. Tarkoituksena on, että yritys antaa jotain myös takaisin yhteiskunnalle, jossa se toimii. Yhteiskuntavastuuasioiden kasvattaessa suosiotaan yritykset ovat aloittaneet raportoimaan ympäristöllisistä, sosiaalisista ja eettisistä menettelytavoistaan (Ahamed, Almsafir ja Al-Smadi, 2014, s. 126).

Tässä luvussa esitellään tutkimuksen aihe, sen taustaa sekä merkitystä. Lisäksi luvussa käydään läpi tavoitteita ja rajoituksia muuan muassa tutkimuskysymysten avulla. Viimeiseksi käydään läpi koko tutkimuksen rakenne ja sisältö lyhyesti.

1.1 Tutkimuksen tausta ja merkitys

Yrityksen yhteiskuntavastuu (corporate social responsibility, CSR) on ajankohtainen ja kehittyvä aihe liiketoiminnan kentässä. Yhä enemmän yrityksissä kiinnitetään huomiota tauloudellisten lukujen raportoinnin lisäksi ympäristö- ja vastuullisuusraportointiin, sillä näiden tekijöiden tärkeys on ymmärretty myös liiketoimintakentässä. Eri sidosryhmät, kuten sijoittajat, asiakkaat, henkilöstö ja muut yhteistyökumppanit kohdistavat yhteiskuntavastuuseen liittyviä odotuksiaan yrityksiin yhä enemmän (Niemi, 2018, s. 371).

Yrityksien liiketoiminta on kehittynyt erityisesti lähivuosina aktiivisempaan suuntaan yhteiskuntavastuullisissa asioissa (Callan ja Thomas, 2009, s. 61–62). Yritykset ovat luoneet liiketoimintamalleja, joissa ne ovat yhdistäneet ympäristöllisiä, hallinnollisia ja sosiaalisia tekijöitä edistääkseen yhteiskuntavastuullista päätöksentekoa (Callan ja Thomas, 2009, s. 61–62). Callanin ja Thomasin (2009, s. 61–62) mukaan yritykset ovat tunnistanneet vastuullisuudesta tiedottamisen hyödyt, joka on johtanut lisääntyneeseen

raportointiin yhteiskuntavastuullisista asioista. Tämä on herättänyt tieteellistä kiinnostusta alan tutkimuksissa, sillä yrityksillä on taustalla motiiveja, esimerkiksi kannattavuuden lisääminen (Callan ja Thomas, 2009, s. 61–62).

Vastuullisuudesta ja ympäristöstä raportoinnin vaikutusten tutkiminen liittyen yritysten kannattavuuteen antaa myös yrityksille informaatiota, miksi vastuullisuusraportointia on hyödyllistä tehdä. Barauskaite ja Streimikiene (2020) artikkelissa mainitaan, että yhteiskuntavastuun huomioiminen liiketoiminnassa saattaa kasvattaa kilpailuetua ja myös hyvän imagon kautta suurempia tuottoja. He myös painottavat, ettei kilpailuedun ja tuottojen välisestä suhteesta kuitenkaan olla aikaisemmissa tutkimuksissa yksimielisiä, joten siksi se on tutkimuskohteena erinomainen (Barauskaite & Streimikiene, 2020).

Kilpailuedulla on myös suuri vaikutus yhteiskuntavastuuraportoinnin lisääntymiseen. Kuluttajat ovat entistä ympäristötietoisempia ja haluavat tehdä eettisiä valintoja tietoisesti, joka vaikuttaa yritysten pyrkimyksiin vakuuttaa asiakkaat vastuullisuudestaan (Saeidi, Sofian, Saeidi, Saeidi ja Saeidi, 2015, s. 342). Lópezin, Garcian ja Rodriguezin (2007, s. 285) mukaan markkinoiden etulyöntiaseman olevan yhteydessä yhteiskuntavastuullisen käyttäytymisen omaksumisen kanssa. Nykyään rahoitusmarkkinoilla hyödynnetään yhteiskuntavastuumittareita, jolloin sijoittajat voivat sijoittaa vastuullisempiin osakkeisiin ja rahastoihin (López ja muut, 2007, s. 285).

Vastuullisuusraportoinnin yleistyessä myös ympäristövastuun raportoinnin tutkiminen on tärkeää. Tällä hetkellä vastuullisuusraportointi perustuu vapaaehtoisuuteen, mutta tulevaisuudessa se tulee olemaan osa yritysten pakollista raportointia ja siten koskettaa useampaa kuin nykyhetkenä (Barauskaite & Streimikiene, 2020). Vaikka yhteiskuntavastuu mielletään vapaaehtoiseksi, sitä koskevat myös säädökset ja velvoitteet. Tulevaisuudessa lainsäädäntö tulee vain lisääntymään erityisesti EU-maissa. Euroopan Unionin direktiivi 2014/95/EU velvoittaa suuryrityksiä sisällyttämään tilinpäätöksen yhteyteen myös vastuullisuuden liittyvistä tiedoista selvityksen. Direktiivi ei määritä kuitenkaan täysin raportointiviitekehystä, vaan direktiivi antaa ohjeet ja suuntaviivat, joiden

mukaan raportointi pitäisi suurin piirtein toteuttaa ja että sen pitäisi esimerkiksi sisältää ympäristöön, sosiaalisiin näkökohtiin, työntekijöihin, ihmisoikeuksien kunnioittamiseen, korruption torjuntaan sekä lahjontaan liittyviä tietoja (Neuvoston direktiivi 2014/95/EU).

Ilmailuala toimialana on hyvin ristiriitainen ja mielenkiintoinen yhteiskuntavastuun kannalta. Esimerkiksi kaupalliset lentoyhtiöt joutuvat jatkuvasti ottaa huomioon vastuullisuuteen liittyvän näkökulma erityisesti ilmastoasioissa. Lentoyhtiöt raportoivat jonkin verran vastuullisuuteen liittyvistä asioista, sillä myös niissä tiedetään ihmisten lisääntynyt kiinnostus kestävämpään elämiseen ja matkailuun. Kuo, Chen ja Meng (2021, s. 1) toteavat tutkimuksessaan, etteivät ilmailualan yritykset toteuta vastuullisuusraportointia samalla laajuudella kuin muilla toimialoilla.

Kuten yhteiskuntavastuun ja kannattavuuden välisestä suhteesta on yleisesti ristiriitaisia tutkimustuloksia, voidaan todeta aikaisempien tutkimusten perusteella, että ilmailualalla tutkimustulokset ovat yhtä ristiriitaisia. Kuon ja muiden (2021, s. 1) mukaan osa alan tutkijoista väittävät positiivisen yhteyden löytyvän yhteiskuntavastuun ja taloudellisen suorituskyvyn välillä, kun taas osa on eri mieltä. Esimerkiksi Yangin ja Baasandorjin (2017) tutkimuksen mukaan ilmailualalla halpalentoyhtiöiden kannattavuuteen vaikuttaa pääasiallisesti yrityksen koko, eikä yhteiskuntavastuu toisin kuin täyden palvelun lentoyhtiöiden kannattavuuteen, johon vaikuttaa ympäristölliset ja sosiaaliset mittarit.

Selvarajhin, Munusamyn, Cheillahin ja Pandianin (2012) tutkimuksessa tultiin myös ristiriitaiseen lopputulemaan, jossa toisen tarkastelussa olleen yhtiön osalta löydettiin positiivinen yhteys yhteiskuntavastuun ja kannattavuuden väliltä, mutta toisen ei. Karaman, Kilic ja Uyar (2018) tulivat tutkimuksessaan lopputulokseen, ettei yhteiskuntavastuusta raportointi vaikuta yrityksen kannattavuuteen positiivisesti ilmailualalla.

1.2 Tutkimuksen tavoitteet ja rajaukset

Tutkimuksen tarkoituksena on tutkia yhteiskuntavastuun ja vaikutusta kaupallisten lentoyhtiöiden kannattavuuteen. Tämän tutkimuksen tavoitteena on tutkia, onko yhteiskuntavastuulla yhteyttä yrityksen kannattavuuteen, sillä aiheen tutkimusten tulokset ovat ristiriitaisia. Kaupallinen ilmailuala on myös toimialana mielenkiintoinen tutkimuskohde liiketoiminnan ainutlaatuisuuden ja vastuullisuuskysymyksille alttiin luonteensa vuoksi. Tutkimuskysymyksinä toimivat seuraavat kysymykset:

Onko kannattavuuden ja yhteiskuntavastuun välillä yhteys kaupallisissa lentoyhtiöissä?

Jos yhteys näiden välillä havaitaan, onko yhteys positiivinen vai negatiivinen?

Tutkimus toteutetaan määrällisenä eli kvantitatiivisena tutkimuksena, jossa on usein numeerisesti suuri ja edustava otos (Heikkilä, 2014, s. 15). Sitä voidaan kutsua myös tilastolliseksi tutkimukseksi, jossa selvitetään prosenttiosuuksiin ja lukumääriin liittyviä kysymyksiä (Heikkilä, 2014, s. 15).

Tässä tutkimuksessa aineiston analyysimenetelmänä käytetään riippuvuussuhteiden analyysia, tarkemmin ottaen regressioanalyysia. Regressioanalyysi on tilastollinen menetelmä, jossa pyritään tutkimaan selittävien muuttujien suhdetta selitettävään muuttajaan (Heikkilä, 2014, s. 222). Regressioanalyysi on hyödyllinen, oli kyse sitten yksinkertaisemmista tai monimutkaisemmista suhteista (Wilson, Beal, Keating & Keating, 2016, s. 11). Analyysi sopii hyvin tähän tutkimukseen, sillä tarkoituksena on tutkia yhteiskuntavastuun ja raportoinnin suhdetta kannattavuuteen.

Taloudellista suorituskykyä on mitattu alan tutkimuksissa pääasiallisesti kannattavuuden avulla. Koko pääoman ja oman pääoman tuottoasteet ovat olleet alan tutkimuksissa yleisimpiä tapoja mitata kannattavuutta (Yang ja Baasandorj, 2017; Kuo ja muut, 2021; Karaman ja muut, 2018). Tunnuslukuihin perustuvat tutkimukset on luotettava toteuttaa, sillä tunnusluvut perustuvat tässä tutkimuksessa julkisiin tilinpäätöstietoihin, jotka on tarkastettu tilintarkastajien toimesta.

Tutkimus on rajattu yhteiskuntavastuun ja kannattavuuden tarkasteluun maailmanlaajuisesti kaupallisella ilmailualalla, joka on keskittynyt nimenomaan matkustajaliikenteeseen. Suurimmat lentoyhtiöt, jotka myöskin raportoivat vastuullisuudestaan ovat myös julkisesti listattuja yhtiöitä, joten tieto on kaikille avointa. Lisäksi taloudellista suorituskykyä mitataan vain kannattavuuden tunnusluvulla, koko pääoman tuottoasteella.

1.3 Tutkimuksen rakenne

Tutkimus koostuu viidestä pääluvusta, jotka jakautuvat alalukuihin. Ensimmäisessä kahdessa pääluvussa keskitytään yhteiskuntavastuuseen ja kannattavuuteen johdannon ja teoreettiseen viitekehyksen kautta. Nämä kaksi ensimmäistä päälukua muodostavat tutkimuksen teoriaosuuden. Teoreettinen viitekehys jaotellaan käsitteiden määrittelyyn sekä aikaisemman tutkimuksen läpikäyntiin ja arviointiin, jossa käydään kattavasti läpi yhteiskuntavastuun ja kannattavuuden välistä suhdetta yleisesti sekä ilmailualalla.

Tutkimuksen empiriaosuus koostuu luvuista 3–5. Kolmannessa luvussa käydään läpi tutkimuksen aineistoa ja menetelmää, jolla aineistoa analysoidaan sekä muuttujia, jotka on valittu aineistoon. Tutkimuksen aineisto on kerätty Refinitiv Eikon -tietokannasta ja globaalien kaupallisten lentoyhtiöiden tilinpäätösinformaatio Orbis-tietokannasta. Tilinpäätösinformaatiosta saatua kannattavuuden tunnuslukua, jota tutkimuksessa käytetään, on koko pääoman tuottoaste (ROA).

Neljännessä luvussa analysoidaan tutkimuksen keskeisiä tuloksia ja peilataan niitä alan aiempien tutkimuksien tuloksiin. Viides ja viimeinen luku kokoaa tutkimuksen yhteenvedon ja johtopäätösten muodossa. Viimeinen luku käsittelee myös mahdollisia jatkotutkimuskysymyksiä.

2 Tutkimuksen teoreettinen viitekehys ja aikaisemmat tutkimukset

Tutkimuksen teoreettisen viitekehysten ensimmäisessä alaluvussa esitellään yhteiskuntavastuun määritelmä, yhteiskuntavastuun raportointia, aiheeseen liittyviä mittareita sekä yhteiskuntavastuun erityispiirteitä kaupallisella ilmailualalla. Toisessa alaluvussa käydään läpi lyhyesti kannattavuuden tunnuslukua koko pääoman tuottoastetta. Kolmannessa alaluvussa käsitellään alan aikaisempia tutkimuksia ja niiden tuloksia liittyen taloudellisen suorituskyvyn tai kannattavuuden ja yhteiskuntavastuun yhteyteen. Niiden yhteyttä aikaisemmissa tutkimuksissa käsitellään sekä yleisesti että kaupallisen ilmailualan osalta.

2.1 Yhteiskuntavastuun määritelmä

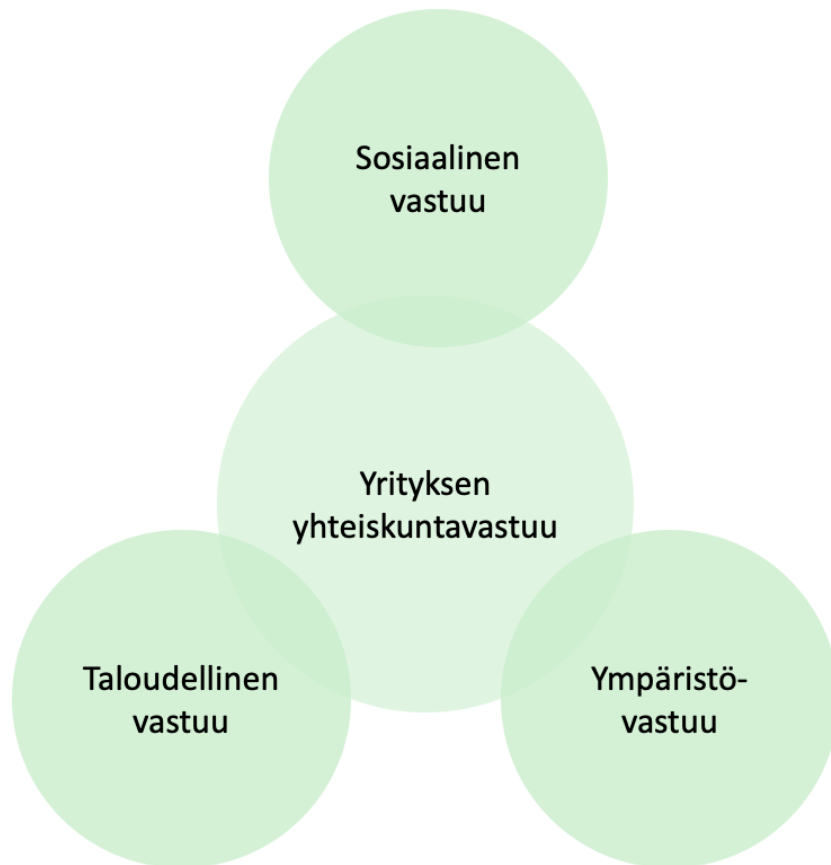
Yhteiskuntavastuu (CSR) voidaan määritellä monella tapaa, mutta sillä tarkoitetaan usein vastuullista, yhteiskunnallisesti hyväksyttävää ja ympäristöä kunnioittavaa liiketoimintaa (Wang, Tong, Takeuchi ja George, 2016). Yrityksen yhteiskuntavastuulla tarkoitetaan myös sitä, että yritysten tulisi antaa takaisin jotain myös yhteiskunnalle, joka antaa yritykselle valmiiksi paljon (Kadyan, 2016). Yhteiskuntavastuu on Salzmännin, Inonescu-Somersin ja Steigerin (2005) mukaan organisaatiokohtainen ja strateginen kehityssuunnitelma, joka ohjaa liiketoimintaa.

Esimerkiksi Waddock & Graves (1997) määrittelevät artikkelissaan yhteiskuntavastuun ottavan kantaa kolmeen eri asiaan; organisaation sisäisiin ja ulkoisiin suhteisiin sekä tuotantoprosesseihin. Organisaation sisäisiä toimia heidän mukaansa voivat olla yhteiskuntavastuun edistämiseksi yleisesti ympäristöä tai yhteiskuntaa hyödyttävien strategioiden täytäntöönpano ja esimerkiksi ympäristöystävälliset investoinnit parempiin tuotantolaitteisiin. Organisaation ulkopuolella toimet liittyvät sidosryhmien ja organisaation välisiin suhteisiin, jotka voivat ilmetä hyväntekeväisyyskampanjoiden tai paikallisten

järjestöjen ja yhteisöjen tukemisena (Waddock & Graves, 1997). Artikkelissa kerrotaan tuotantoprosesseihin liittyvien toimien olevan esimerkiksi asiakastyytyvyyteen tai tasa-arvon toteutumisen panostamiseen liittyvät asiat.

Dahlsrudin (2008, s. 1–2) mukaan käsitteen moniulotteisuus aiheuttaa epävarmuutta käsitteen tarkoituksesta sekä yritys- että akateemisessa maailmassa. Määritelmien runsas määrä aiheuttaa hänen mielestään sen, että esimerkiksi yritykset valitsevat määritelmäksi heitä itseään lähinnä olevan määritelmän, joka vaikeuttaa käsitteen kehittymistä neutraaliksi ja puolueettomaksi käsitteeksi. Dahlsrud (2008, s. 4) on kuitenkin tutkinut, että yhteiskuntavastuun käsitteestä on olemassa useita määritelmiä, joissa toistuu viisi ulottuvuutta. Nämä viisi ulottuvuutta ovat ympäristöllinen, yhteiskunnallinen, taloudellinen, sidosryhmä- ja vapaaehtoisuus -ulottuvuus. Hänen mukaansa yli 50 prosentin todennäköisyydellä jokainen mainituista viidestä ulottuvuudesta sisältyy satunnaisesti määritelmiin (Dahlsrud, 2008, s. 6–7). Melkein kaikki määritelmät sisältävät jonkin näistä ulottuvuuksista, joten se luo eri määritelmien välille yhteyttä poistaen epävarmuutta.

Dahlsrudin (2008, s. 4) viidestä ulottuvuudesta ensimmäiseen eli ympäristölliseen ulottuvuuteen kytkeytyy luonnonympäristö sekä sitä koskevat asiat yritysten liiketoiminnassa. Yhteiskunnalliseen ulottuvuuteen kuuluu yritysten liiketoiminnan sekä yhteiskunnan väliset asiat, jotka voivat olla esimerkiksi yrityksen toiminnan vaikutus yhteiskuntaan tai yhteistyöhankkeet liittyen yhteiskunnan rakentamiseen ja parantamiseen. Hänen mukaansa taloudellisessa ulottuvuudessa keskitytään taloudelliseen tai sosioekonomiseen näkökulmaan, joka voi olla esimerkiksi taloudelliseen kehitykseen osallistumista. Sidosryhmäulottuvuus puolestaan nimensä mukaisesti koskee yrityksen vuorovaikutusta sidosryhmien kanssa. Vapaaehtoisuusulottuvuus perustuu laissa määrittelemättömiin tekoihin, jotka esimerkiksi voivat perustua eettisiin arvoihin (Dahlsrud, 2008, s. 4).

Kuvio 1. Kolmoistilin päätös-käsitteeseen perustuva yhteiskuntavastuun jaottelu mukailien Elkington (1994).

Tunnetuin ja yksi yleisempiä määritelmiä yrityksen yhteiskuntavastuun käsitteestä on John Elkingtonin (1994) kolmoistilin päätös malli (Triple Bottom Line), joka perustuu siihen, että yrityksen menestystä ja terveyttä voidaan mitata yrityksen vastuullisuudella, eikä vain perinteisen taloudellisen tuloksen perusteella. Yrityksen vastuullisuutta tarkastellaan yrityksen sosiaalisen, eettisen ja ympäristöllisen suorituskyvyn perusteella (Norman & Macdonald, 2004, s. 243). Kolmoistilin päätös-käsitteeseen sisältyy kolme ulottuvuutta, jotka liittyvät yrityksen suorituskykyyn; sosiaalinen, ympäristö- ja taloudellinen vastuu (Gimenez, Sierra & Rodon, 2012, s. 150). Gimenezin ja muiden (2012, s. 150) mukaan vastuullisesta toiminnasta voi saada taloudellista hyötyä, eikä vastuullisesti toimiminen tarkoita lähtökohtaisesti, että toimitaan osakkeenomistajien etuja vastaan. Hallin (2011, s. 4) artikkelin mukaan sosiaalista, ympäristö- ja taloudellista ulottuvuutta

kutsutaan kolmeksi P:ksi, joka johtuu sanoista ihmiset (people), planeetta (planet) ja tuotot (profits). Mallia on havainnollistettu visuaalisessa muodossa kuviossa 1.

Saeidi ja muut (2015, s. 342) kirjoittavat, että Carrollin (1979) esittämä määritelmä yhteiskuntavastuusta lukeutuu myös tunnetuimpiin määritelmiin. Artikkelin mukaan Carrollin (1979) määritelmä painottaa sosiaalista vastuuta, joka sisältää erilaisia odotuksia; taloudellisia, laillisia, eettisiä ja harkinnanvaraisia odotuksia. Nämä ovat odotuksia, joita yhteiskunnalla on yrityksiiä kohtaan (Saeidi ja muut, 2015, s. 342).

Konrad, Steurer, Langer ja Martinuzzi (2006, s. 91) ovat jakaneet taloudellisen vastuun kolmeen osaan; taloudelliseen suorituskyykyyn, taloudelliseen vaikutukseen ja pitkän aikavälin kilpailukykyyn. Heidän mukaansa taloudellinen vastuu on tapa harjoittaa liiketoimintaa, joka auttaa mahdollistamaan yrityksen toiminnan jatkuvuutta. Riittävän kassavirran ja jatkuvan voiton tuottaminen osakkeenomistajille on heidän mielestään taloudellista suorituskyykyä, kun taas taloudellinen vaikutus koskee voiton maksimoimista eikä pelkkää tuottamista. Pitkän aikavälin kilpailukykyä ylläpidetään yrityksen suorituskyyvyn kehittämällä sekä ylläpitämällä (Konrad ja muut, 2006, s. 91). Konradin ja muiden (2006, s. 91) lisäksi Linnenluecke, Russel ja Griffiths (2009, s. 434) ovat samaa mieltä, että taloudellisen vastuun toteuttaakseen yrityksen pitäisi toimia osakkeenomistajien etujen mukaisesti.

Ympäristövastuun ja sosiaalisen vastuun määritelmät eivät ole taloudellisen vastuun lailla yksinkertaisia (Gimenez, Sierra & Rodon, 2012, s. 150). Yhteiskunnan sekä yksilöiden sosiaalisen hyvinvoinnin myötävaikuttaminen ja osallistuminen on sosiaalista vastuuta, joka on ollut viime aikoina kiinnostuksen kohteena globalisaation ja yksityistämisen vuoksi (Konrad ja muut, 2006, s. 91; Linnenluecke ja muut, 2009, s. 434). Konrad ja muut (2006, s. 91) jaottelevat sosiaalisen vastuun osa-alueisiin, jotka ovat sisäinen sosiaalinen kehitys, ulkoinen sosiaalinen kehitys, oikeudenmukaisuus yrityksen sisäisesti ja oikeudenmukaisuus kansainvälisesti.

Sisäinen sosiaalinen kehitys on yrityksen sisäisten olosuhteiden kehittämistä, joka voi ilmentyä konkreettisemmin esimerkiksi työntekijöiden koulutuksen tai työturvallisuuden tavoin (Konrad ja muut, 2009, s. 91). Heidän mukaansa ulkoinen sosiaalinen kehitys keskittyy nimensä mukaisesti ulkoisten olosuhteiden kehittämiseen esimerkiksi lahjoitusten ja vapaaehtoistyön muodossa. Yrityksen sisäinen oikeudenmukaisuus tarkoittaa, että työntekijöiden kesken tulos jakautuu tasapuolisesti kaikille. Oikeudenmukaisuus kansainvälisesti liittyy tasapuolisuuteen niin kuin sisäisessä oikeudenmukaisuudessa, mutta siinä tavoitteena on tulojen ja vaurauden tasapuolinen jakautuminen eri maiden välillä (Konrad ja muut, 2006, s. 91).

Ympäristövastuu on luonnollisten voimavarojen ylläpitämistä ja perustuu ajatukseen, etteivät yritykset ole irrallisia toimijoita, vaan kuuluvat osaksi ympäristöä (Konrad ja muut, 2006, s. 91; Linnenluecke ja muut, 2009, s. 434). Artikkeleiden kirjoittajien mukaan ympäristövastuu koostuu voimavaroista, ympäristöllisten vaurioiden ja riskien välttämisestä sekä päästöjen vähentämisestä, joilla tarkoitetaan päästöjen leviämisen estämistä ympäristöön. Heidän mukaansa voimavarat ovat uusiutuvien sekä uusiutumattomien voimavarojen käyttöä vastuullisesti.

2.1.1 Yhteiskuntavastuun mittarit

Yhteiskuntavastuun mittaamiseen käytettyjä mittareita on olemassa hyvin paljon (Galant & Cadez, 2017). Galantin ja Cadezin (2017) mukaan syy mittareiden suurelle määrälle löytyy yhteiskuntavastuun luonteesta. Yhteiskuntavastuun mittaamiseen käytettävät tiedot ovat suurimmaksi osaksi moninaisia ja se aiheuttaa mittareiden poikkeavuutta toisistaan. Tutkimusasetelmat, joihin yhteiskuntavastuu keskittyy, voidaan jakaa neljään eri ryhmään: maineeseen perustuviin mittareihin, sisällönanalyyseihin, yksiulotteisiin mittareihin ja kyselytutkimuksiin (Galant & Cadez, 2017).

Galantin ja Cadezin (2017) mukaan maineeseen perustuvaa mittaria, joka määrittää luokituskäsitteet, pidetään yleisimpänä tapana arvioida yhteiskuntavastuuta. Monet

maineeseen perustuvat mittarit yhdistävät useita eri osa-alueita mittareita varten, sillä ne ymmärtävät yhteiskuntavastuun moniulotteisena ilmiönä. Mittareiden pääteemat liittyvät yhteiskuntaan, ympäristöön sekä työntekijöihin ja useissa mainemittareissa on myös samantapaiset indikaattorit (Galant & Cadez, 2017). Galantin ja Cadezin (2017) mukaan käytetyimmät maineindeksimittarit ovat Dow Jonesin vastuullisuusindeksi, Vigeo-indeksi ja MSCI KLD 400 social index. Näiden kolmen käytetyimmän mittarin lisäksi maineindeksimittareita, jotka ovat myöskin suosittuja ovat: Carbon Disclosure Project (CDP), 100 Best Corporate Citizens list, CSRhub, Corporate Human Rights Benchmark (CHRB), FTSE4Good Index Series, Dow Jones Sustainability Indices (DJSI), Global 100 Most Sustainable Corporations in the World, World's Most Ethical Companies ja Global Real Estate Sustainability Benchmark (GRESB) (Lindroos, 2016, s. 22).

Sisällönanalyysissä lähestyminen tapahtuu eri näkökulmasta kuin mainemittareiden tapauksessa, sillä aineistona käytetään yrityksen oman viestinnän tuotoksia, kuten yritysten vuosikatsauksia (Galant & Cadez, 2017). Galant ja Cadez (2017) kirjoittavat, että sisällönanalyysin tarkoitus on tarkastella yhteiskuntavastuuraporttien ulottuvuuksia ja kuinka usein tietyt ulottuvuudet esiintyvät raporteissa. Ulottuvuuksien esiintymistä voidaan tarkastella binäärilaskennan avulla. Jos yritys raportoi tietyn ulottuvuuden alaisia toimia yhteiskuntavastuuraportoinnissaan, organisaatio saa arvon "1". Artikkelin mukaan keskeisin etu sisällönanalyysissä on, että se on tutkimusmenetelmänä joustava. Joustavuuden johdosta voidaan keskittyä tiettyyn yhteiskuntavastuun aspektiin ja muuttaa data numeeriseksi, jonka avulla datasta voidaan tehdä jatkossa tilastollisia analyyseja (Galant & Cadez, 2017).

Galantin ja Cadezin (2017) mukaan yksiulotteiset mittarit keskittyvät ainoastaan yhteen ulottuvuuteen yrityksen yhteiskuntavastuussa. Tällaisia voivat olla esimerkiksi ympäristölliset asiat, joilla saatetaan mitata muun muassa investointeja saastuttamisen torjuntaan, hiilidioksidipäästöjen vähentämiseen liittyviä strategioita ja myrkyllisten jätteiden suhdetta kokonaisjätteen määrään. Galant ja Cadez (2017) kertovat artikkelissaan, että ympäristöllisten asioiden lisäksi voidaan mitata myös filantrooppista toimintaa.

Filantrooppinen toiminta koostuu hyväntekeväisyydestä ja lahjoituksista, jota voidaan mitata hyväntekeväisyyslahjoitusten määrällä ja hyväntekeväisyyskohteiden määrän kasvulla.

Yksiulotteiset mittarit jakavat ajatuksia, sillä niiden etuna nähdään aineistodatan laaja saavutettavuus sekä vertailukelpoisuus yritysten välillä, mutta niiden käyttö on teoreettisesti haastavaa yhteiskuntavastuun käsitteen moniulotteisuuden vuoksi (Galant & Cadez, 2017). Yksiulotteiset mittarit eivät ota huomioon käsitteen moniulotteisuutta, joka näkyy käytännössä siinä, että esimerkiksi sama yhtiö voi olla filantrooppisen ulottuvuuden perusteella vastuullinen, vaikka se olisi vastuuton jonkin toisen ulottuvuuden osalta (Galant & Cadez, 2017).

Yhteiskuntavastuun tutkimuksessa kyselytutkimusta käytetään niissä tapauksissa, kun organisaatio ei löydy luokituslaitosten laatimista indekseistä tai organisaation laatimia raportteja ei ole saatavilla tai ne ovat puutteellisia, jolloin sisällönanalyysia ei voida hyödyntää (Galant & Cadez, 2017). Kyselytutkimuksissa aineistoa kerätään yrityksille suunnattujen kyselyjen sekä haastatteluiden avulla. Sisällönanalyysin lisäksi myös kyselytutkimus on joustava tutkimusmenetelmä yhteiskuntavastuuta tutkittaessa, sillä sen avulla voidaan valita mihin tiettyihin ulottuvuuksiin kysely keskittyy ja kerätä dataa niihin perustuen (Galant & Cadez, 2017). Myös kyselytutkimus on haasteellinen menetelmä, sillä tulokset voivat olla vääristyneitä esimerkiksi vastaajien vastatessa suotuisammin kysymyksiin vastuullisuudesta, vaikka todellinen toiminta ei olisi oikeasti vastausten mukaista (Galant & Cadez, 2017).

Yksi kuuluisimmista ja käytetyimmistä mittareista ovat ESG-mittarit (Halbritter & Dorfleitner, 2015). ESG-mittarit mittaavat organisaatioiden sijoittumista kolmen eri aspektin avulla, jotka ovat ympäristö (Environmental), sosiaaliset suhteet (Social) ja hallintotapa (Corporate governance). Nämä kolme aspektia yhdistetään yhdeksi mittariksi, ESG-mittariksi (Halbritter & Dorfleitner, 2015). Halbritterin ja Dorfleitnerin (2015) artikkelin mukaan ESG-mittarit perustuvat vastuullisuuskysymyksiin ja indikaattoreihin, jotka

luottoluokitukset määrittävät. ESG-mittarin katsotaan tarjoavan suoraa tulosta yhteiskuntavastuun toteutumisesta yrityksessä, sillä mittareissa huomioidaan useat eri yhteiskuntavastuun osa-alueet. Artikkelin mukaan käytetyimpiä ESG-mittareita ovat KLD:n, Asset4 ja Bloombergin mittarit, joista kattavin on KLD:n tietokanta, josta löytyy dataa yli 4000 yrityksestä vuodesta 1990 alkaen. Bloombergin mittari ja Thomson Reutersin ESG ASSET4, joka kulkee nykyisin nimellä Refinitiv Eikon, ovat myös yksiä laajimpia mittareita datan puolesta, sillä Refinitiv Eikon -tietokannasta löytyy dataa vuodesta 2002 lähtien ja Bloomberg vuodesta 2005 lähtien (Halbritter & Dorfleitner, 2015).

Galant ja Cadez (2017) tulevat artikkelissaan tulokseen, ettei ole olemassa yksiselitteisesti täydellistä mittaamistapaa, jolla tutkia yhteiskuntavastuuta. He myös lisäävät, että yhteiskuntavastuututkimuksen puolueettomuus ja täydellisyys kärsii tutkijan valintaharhasta sekä subjektiivisuudesta. Artikkelissa selitetään, että valintaharhaa koskeva kritiikki tulee siitä, ettei tutkimus usein kosketa laajaa joukkoa yrityksiä vaan vain suurimpia pörssiyrityksiä, sillä esimerkiksi pk-yrityksistä ei löydy kattavasti informaatiota maineeseen perustuvista aineistoarkistoista. Näin ollen tutkimustulokset voivat vääristyä merkittävästi, jos pienempiä yrityksiä puuttuu tutkimusjoukosta (Galant & Cadez, 2017). Suuremmat yritykset kokevat myös suurempaa ulkopuolista painetta yhteiskunnalta yhteiskuntavastuuseen liittyen ja näin ollen panostavat vastuullisuusasioihin ja siitä raportointiin enemmän kuin pienemmät yritykset (Galant & Cadez, 2017). Tutkijan subjektiivisuus sen sijaan vaikuttaa kyselytutkimusta sekä sisällönanalyysia hyödyntäviin tutkimuksiin, mutta se liittyy myös kvantitatiiviseen tutkimukseen (Galant & Cadez, 2017).

Kritiikkiä on kuitenkin haluttu vähentää standardisoimalla yhteiskuntavastuuraportointia, joten sen saavuttamiseksi on tehty paljon kehitystyötä (Galant & Cadez, 2017). Yksi esimerkki kehitystyöstä on Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (2014/95/EU), joka keskittyy sääntelemään koko EU:n alueella yleisen edun kannalta merkittäviä yrityksiä. Sääntely luo yhtenäisemmän yhteiskuntavastuuraportointikäytännön, joka lisää eri yhteiskuntavastuumittarien reliabiliteettia sekä mahdollistaa eri osa-alueiden tutkimisen yksityiskohtaisemmin sekä laajemmin (Neuvoston direktiivi 2014/95/EU).

2.1.2 Yhteiskuntavastuun raportointi

Vastuullisuuden ja kestävän kehityksen mittauksesta ja raportoinnista tiedottavien yritysten määrä on viime vuosina kasvanut ja kasvaa jatkuvasti (Ioannou & Serafeim, 2017, s. 2). Kestävän kehityksen raportoinnin yksi suurimmista ajureista on ollut useat ohjeelliset standardit ja viitekehykset (Laine, Tregidga ja Unerman, 2021, s. 92). Laineen ja muiden (2021, s. 92) mukaan vastuullisuustiedon raportointi on yleistynyt ja monet yhtiöt ovat ottaneet vastuullisuusraportoinnin vakiokäytännökseen. Yleistymisen seurauksena kiinnostus raportoinnin standardointia kohtaan on lisääntynyt (Laine ja muut, 2021, s. 92). Ioannoun ja Serafeimin (2017, s. 2) mukaan kasvu johtuu osittain vapaaehtoisen raportoinnin suosion kasvusta, mutta taustalla on myös kiristyneitä säännöksiä, jolla pyritään vaikuttamaan yritysten vastuullisuuteen.

Campopiano ja De Massis (2015, s. 511) määrittelevät yrityksen yhteiskuntavastuuraportoinnin artikkelissaan tiedottamisen prosessiksi yrityksen ympäristöllisistä sekä sosiaalisista teoista. Gray, Kouhy ja Lavers (1995, s. 47–48) kertovat, että yhteiskuntavastuuraportoinnilla voidaan tarkoittaa joko kolmannen osapuolen tekemiä tai yrityksen itse tekemiä raportteja, raportointi voi sisältyä tilinpäätökseen tai olla erikseen, raportin sisältämä tieto voi olla yksityistä tai julkisesti saatavilla olevaa tietoa sekä informaatio voidaan esittää missä tahansa muodossa, kuten taloudellisessa, ei-taloudellisessa, kvalitatiivisessa tai kvantitatiivisessa muodossa.

Julkaisemalla yhteiskuntavastuuraportteja yritykset voivat tiedottaa sidosryhmilleen osallistumisestaan kestäväan kehitykseen sekä vastuullisuusasioihin (Hąbek & Wolniak, 2016, s. 399–400). Hąbekin ja Wolniakin (2016, s. 399–400) mukaan nykyään yhä useammat yritykset raportoivat vastuullisuudesta joko tilinpäätöksen osana tai erillisinä raporteina. Raporttien laatu ei ole aina moitteetonta, sillä raportit harvoin tarjoavat täydellistä ja laajaa kuvaa, jota pystyy vertailemaan muiden yritysten raporteihin yhteiskuntavastuun osalta. Raporttien erot johtuvat pääasiallisesti vastuullisuusraportoinnin

vapaamuotoisuudesta ja EU:ssa raportointia määrittävää lainsäädäntöä on tulkittu eri maissa eri tavoin (Hąbek & Wolniak, 2016, s. 399–400).

Hąbekin ja Wolniakin (2016, s. 402) mukaan yhteiskuntavastuuraportoinnissa voidaan tunnistaa kaksi suuntaa; vapaaehtoinen sekä lainsäädännön velvoittama vastuullisuusraporttien esittäminen. Artikkelin mukaan eroavaisuudet vastuullisuusraportoinnin laadussa ja sisällössä ovat seurausta raporttien osittaisesta vapaaehtoisuudesta ja johdonmukaisten ohjeiden puuttumisesta. Eroja voivat olla esimerkiksi ajanjaksot, jolta raportointi tehdään tai erilaiset indeksit ja mittarit, jotka eroavat sisällöllisesti toisistaan (Hąbek & Wolniak, 2016, s. 402).

Moraalisen pääoman luomiseen yhteiskuntavastuuraportoinnin kautta käytetään paljon vaivaa sekä rahaa (Campopiano & De Massis, 2015, s. 511). Campopianon ja De Massisen (2015, s. 511) artikkelissa kerrotaan, että motiivina vastuullisuusraportoinnin tekemiselle ovat yleisimmin kilpailuedun saavuttaminen sekä taloudellisista laskusuhdanteista selviäminen. Ioannouin ja Serafeimin (2017, s. 2) mukaan sosiaalisesta ja ympäristöllisestä näkökulmasta yhteiskuntaraportointi motivoi yrityksiä toimimaan paremmin sekä vastuullisemmin ja lainsäädännöllisestä näkökulmasta se lisäisi liiketoiminnan läpinäkyvyyttä.

Porter ja Kramer (2006, s. 80) kirjoittavat artikkelissaan, että Iso-Britannian hallituksen määräykset velvoittavat yhä enenemissä määrin yhteiskuntavastuusta raportointiin. Lainsäädäntö velvoittaisi jokaisen julkisesti listatun yhtiön paljastamaan eettiset, sosiaaliset ja ympäristölliset riskit vuosittaisessa raportoinnissaan (Porter & Kramer, 2006, s. 80). Myös Suomessa kirjanpitolaki edellyttää tiettyjä kriteereitä täyttäviä yhtiöitä raportoimaan yhteiskuntavastuusta (Niemi, 2018, s. 372). Raportointivelvoite koskee liikevaihdon ja henkilömäärän raja-arvot ylittäviä suuria, yleisen edun kannalta merkittäviä yhtiöitä eli pörssiin listattuja yhtiöitä, vakuutusyhtiöitä ja luottolaitoksia, kuten isoja pankkeja. Tämä pohjautuu EU-direktiiviin, joten sääntely on koko Euroopassa jotakuinkin saman kaltainen (Niemi, 2018, s. 372).

Yhteiskuntavastuun raportoinnille ei ole määritelty tarkkaa ohjenuoraa, vaikka lainsäädäntö saattaa velvoittaa siihen (Pellinen, 2017, s. 151). Sen sisällöstä ei ole kuitenkaan annettu tarkempaa ohjeistusta, jolla raportointi pitäisi toteuttaa vaan se on vielä tänä päivänä melko vapaamuotoista sisällöltään (Pellinen, 2017, s. 151). EU:n direktiivi 2014/95/EU velvoittaa pääasiallisesti suuryrityksiä vastuullisuusraportointiin, mutta direktiivin sisältämät ohjeet ovat enemmän suuntaa antavia kuin tarkkoja säännöksiä (Neuvoston direktiivi 2014/95/EU).

On olemassa viitekehyksiä, joiden avulla raporttien suunnittelua ja tekemistä olisi helpompaa toteuttaa sekä yleisesti vastuullisuusraportit olisivat yhdenmukaisempia eri yritysten välillä. Laineen ja muiden (2021, s. 92) mukaan standardeja ja viitekehyksiä markkinoidaan vertailukelpoisuuden, säännöllisyyden ja johdonmukaisuuden avulla, jotka auttavat organisaatiota keskittymään olennaisempiin ja tärkeimpiin asioihin raportoinnissaan. Yrityksen yhteiskuntavastuun raportointia on määritelty useilla eri viitekehysillä ja standardeilla, joita ovat esimerkiksi GRI (Global Reporting Initiative), IR (Integrated Reporting), SASB (Sustainability Accounting Standards Board), CDP (Carbon Disclosure Project), TCFD (Task Force for Climate-Related Financial Disclosure) ja SDG (Sustainable Development Goals) (Laine ja muut, 2021, s. 92).

Yksi laajimmin käytetyistä viitekehysistä on GRI (Global Reporting Initiative) (Pellinen, 2017, s. 151). GRI on riippumaton ja kansainvälinen organisaatio, joka auttaa yrityksiä sekä muita organisaatioita ottamaan vastuuta niiden aiheuttamista vaikutuksista ympäristöön ja yhteiskuntaan (About GRI, 2021). GRI:n virallisella sivustolla (2021) kerrotaan myös, että sen missio on sosiaalisia, ympäristö- ja taloudellisia hyötyjä luovien päätöksien edesauttaminen. GRI:n raportointiohjeistus ottaa huomioon yleiset ja vallitsevat yhteiskuntavastuun intressit sekä edut ja se on kehitetty yhdessä useiden sidosryhmien kanssa, jotta jokaisen näkökulma saataisiin huomioitua (About GRI, 2021).

GRI:n raportointiohjeistus koostuu taloudellisista, ympäristö- ja sosiaalisista vaikutuksien raportointiohjeistuksista sekä erilaisista indikaattoreista (GRI 2021). GRI:n ohjeistuksien tarkoituksena on parantaa informaation laatua ja globaalia vertailtavuutta yhteiskuntavastuuseen liittyvissä asioissa. Informaation laadun parantaminen sekä maailmanlaajuisen vertailtavuus mahdollistavat läpinäkyvyyden yritysten raportoinnissa. Lisäksi näiden ohjeistuksien puitteissa tuotetut vastuullisuusraportit sisältävät merkittävimmät vastuullisuuden osa-alueet ja niihin liittyvät vaikutukset, jotka mahdollistavat läpinäkyvyyden lisäksi myös kokonaiskuvan hahmottamisen yrityksen tilanteesta vastuullisuuden saralla (GRI 2021).

GRI:n raportointiohjeistus sisältää raportointiperiaatteita, jotka on jaoteltu eri ryhmiin; periaatteet, jotka määrittelevät raportin laatua ja periaatteet, jotka määrittelevät raportin sisältöä. Laatuun vaikuttavat raportointiperiaatteet auttavat yrityksiä laadun varmistamisessa raportin ja sen sisältämän informaation osalta (GRI 2021). GRI:n mukaan merkittävintä on laatuun liittyvien asioiden raportointi, sillä sidosryhmät tekevät päätöksiä ja arviointeja raporttien perusteella. Tällöin on tärkeää, että informaatio on luotettavaa ja laadukasta. Sisältöön vaikuttavat raportointiperiaatteet ohjaavat yrityksiä ja organisaatioita tarkastelemaan omaa toimintaansa sekä vaikutuksia, joita ne aiheuttavat yhteiskunnalle. Sisältöön vaikuttaviin periaatteisiin liittyy myös sidosryhmien huomiointi, sillä niillä on usein odotuksia ja intressejä raportointiin liittyen (GRI 2021).

GRI raportointiohjeistuksen tarkoituksena on luoda viitekehys, jonka avulla yritykset kykenevät noudattamaan raportoinnissaan monipuolista ja luotettavaa linjaa (GRI 2021). Raportteihin on tarkoituksena sisällyttää kertomuksen yrityksen toiminnasta, jossa otetaan huomioon taloudellinen, ympäristö- ja sosiaalinen näkökulma paikallisesti, alueellisesti sekä globaalisti (GRI 2021). Raportointiohjeistuksen mukaan yritysten pitää sisällyttää raporttiinsa sen sidosryhmien kannalta merkittäviä ja olennaisia osa-alueita. Sen lisäksi raportissa esitetty informaatio ja raportointi yleisesti tulisi olla luotettavaa, selkeää, tasapainosta, vertailukelpoista, täsmällistä sekä ajankohtaista. Nämä kriteerit

varmistavat, että raportti yrityksen vastuullisuudesta on puolueeton ja siihen esimerkiksi sisällytetään niin myönteiset kuin epäedullisetkin tulokset (GRI 2021).

International Integrated Reporting Council (IIRC) määrittelee ja edistää integroitua raportointia, josta käytetään symbolia <IR> (Laine ja muut, 2021, s. 94). Tässä tutkimuksessa käytetään symbolin <IR> sijasta lyhennettä IR helpomman luettavuuden vuoksi. IIRC perustettiin vuonna 2010, jonka jälkeen se keräsi paljon huomiota suurten yritysten ja kirjanpito-organisaatioiden tuen vuoksi (Laine ja muut, 2021, s. 94). Laineen ja muiden (2021, s. 94) mukaan vaikka IR ei ole suoraan kestävän kehityksen raportti kohderyhmänsä eli sijoittajien takia, se nähdään kuitenkin vastuullisuuteen liittyvänä raportointimuotona.

Integroidun raportoinnin keskeinen ajatus liittyy siihen, että organisaatiot tuottaisivat yhden integroidun raportin, joka kertoisi organisaation kyvystä luoda arvoa lyhyellä, keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä (IIRC, 2021). Raportti antaisi tietoa siitä, kuinka organisaation arvonluontiprosessi toimii ulkoisessa ympäristössä ja miten prosessi on vuorovaikutuksessa kuuden eri pääoman muodon kanssa, joita ovat taloudellinen, tuotannollinen, valmistettu, älyllinen, inhimillinen, sosiaalinen ja luonnon pääoma (Laine ja muut, 2021, s. 94).

GRI:n ja IR:n lisäksi yksi uusimmista lisäyksistä raportointistandardeihin liittyen on riippumaton organisaatio Sustainability Accounting Standards Board (SASB), jonka tavoitteena on luoda kustannustehokkaalla tavalla tuotettavaa tietoa kestävän kehityksen raportointistandardien avulla (Laine ja muut, 2021, s. 94). IR:n huomioidessa pääasiallisesti sijoittajat ja GRI:n ottaessa huomioon kaikki sidosryhmät, SASB keskittyy toimialatasolla määrittelemään olennaisia aspekteja ja yksinkertaistamaan raportointiprosessia (Laine ja muut, 2021, s. 94). SASB:n tavoitteena on auttaa yrityksiä tunnistamaan helposti ja kustannustehokkaasti kestävän kehityksen tunnuslukuja ja raportoimaan niistä (Laine ja muut, 2021, s. 96).

Laineen ja muiden (2021, s. 96–97) muita vastuullisuusraportointia varten luotuja malleja ja ohjeistuksia ovat Carbon Disclosure Project (CDP), Task Force for Climate-Related Financial Disclosure (TCFD) ja Sustainable Development Goals (SDGs). CDP on alun perin perustettu sijoittajavetoisena aloitteena, jonka tavoitteena on kerätä yritysten ilmastonmuutokseen liittyvistä toimista vertailukelpoista tietoa (Laine ja muut, 2021, s. 96). CDP ylläpitää vuonna 2000 aloittamiensa kyselyiden avulla laajaa tietokantaa yritysten ilmastotiedoista, joka on laajentunut viime vuosina myös ilmaston, vesistöjen, metsien sekä toimitusketjujen tietojen ylläpitoon (Laine ja muut, 2021, s. 96).

Tuoreimpia aloitteita yritysvastuuraportoinnin kentällä on vuonna 2015 perustettu TCFD, jonka suositukset ovat luonteeltaan tarkkoja. (Laine ja muut, 2021, s. 96). Laineen ja muiden (2021, s. 96) mukaan TCFD:n suositukset keskittyvät tarjoamaan puitteet ilmaston liittyvien riskien, mahdollisuuksien ja riippuvuuksien taloudellisten vaikutusten raportoinnille. Tavoitteena on, että organisaatiot tuottavat johdonmukaista, vertailukelpoista ja selkeää tietoa ilmastonmuutoksen taloudellisista vaikutuksista, jonka jälkeen markkinat arvioivat ja arvostavat tehokkaasti riskejä ja mahdollisuuksia (Laine ja muut, 2021, s. 96).

Vaikka SDG (Sustainable Development Goals) ei ole varsinainen raportointiviitekehys, monet yritykset hyödyntävät niitä raportoinnissaan selkeiden tavoitteiden vuoksi (Laine ja muut, 2021, s. 97). Kestävän kehityksen tavoitteet ovat Yhdistyneiden kansakuntien (YK) vuonna 2015 julkaisemat 17 tavoitetta liittyen yhteiskunnallisiin, ekologisiin ja taloudellisiin ongelmiin (United Nations, 2022). Näistä ovat esimerkiksi köyhyyden poistaminen, laadukas koulutus ja sukupuolten välinen tasa-arvo (United Nations, 2022). Kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttaman suuren suosion vuoksi GRI ja YK:n Global Compact alkoivat tuottaa organisaatioille ohjeita, miten kestävän kehityksen tavoitteet voitaisiin integroida organisaatioraportointiin (Laine ja muut, 2021, s. 97).

2.1.3 Yhteiskuntavastuu ilmailualalla

Joillakin yksittäisillä toimialoilla on tehty kestävän kehityksen tutkimusta, koska niiden toiminta on herkkää ympäristölle ja ihmiselämälle (Karaman, Kilic & Uyar, 2018, s. 363). Näistä näkyvimpiä toimialoja ovat matkailu-, kuljetus-, kaivos- ja energiateollisuus (Copper-Smith & de Grosbois, 2011). Yksi huomion kohteena olevista toimialoista on ilmailuala sen ympäristöön ja ihmisten terveyteen kohdistuvien fossiilisten polttoaineiden käytön, vaarallisten päästöjen sekä suurten työntekijäryhmien työllistämisen vuoksi (Karaman ja muut, 2018, s. 363). Karamanin ja muiden (2018, s. 363) artikkelin mukaan lentoliikenteen kasvu molemmissa sekä matkustaja- että rahtikuljetuksissa on syventänyt alaan liittyviä huolenaiheita, koska kysynnän kasvu lisää polttoaineen kulutusta, vaarallisia jätteitä ja lisää melua. Lisäksi alan kansainvälisestä luonteesta johtuen nämä negatiiviset seuraukset eivät rajoitu yritysten kotimaihin, vaan ulottuvat myös muihin maihin ja johtavat lopulta globaaliin ilmastonmuutokseen (Karaman ja muut, 2018, s. 363).

Karamanin ja muiden (2018, s. 363) mukaan matkailualan, mukaan lukien lentoliikenteen, kansainvälinen luonne on vaikuttanut erityisen merkittävästi nouseviin ja vähemmän kehittyneisiin talouksiin ja tehnyt niistä haavoittuvia heikompien laki- ja sääntelyjärjestelmien vuoksi. Nämä ilmailualan huolenaiheet ovat jopa saaneet alakohtaiset organisaatiot kehittämään standardeja ja suositeltuja käytäntöjä energiankulutukselle ja kestävän ympäristön kehittämiseksi sekä ehdottamaan tulevaisuuden näkymiä vaihtoehtoisten energialähteiden käyttöön (Cui & Li, 2015). Lisäksi ilmailuala on ympäristöasioiden lisäksi ihmishenki- ja turvallisuusasioiden keskiössä, koska se palvelee kansainvälisiä matkustajia ja työllistää suuria ja monipuolisia työntekijäryhmiä (Karaman ja muut, 2018, s. 363).

Yhteiskunnallinen vastuu ei rajoitu vain ilmailualan suuryrityksiin (Phillip, 2006). Yang, Ngai ja Lu (2020, s. 1) kirjoittavat artikkelissaan, että lentoliikennealalla on yhteiskuntaan laaja taloudellinen vaikutus. Ilmailuala helpottaa logistiikkaa ja kuljetuksia, edistää investointeja kaupungin tiloihin ja tapahtumiin ja mikä kaikkein tärkeintä, se luo paljon työpaikkoja (Yang ja muut, 2020, s. 1). Artikkelin mukaan lentoliikenneala tarjoaa suoraan 8,4 miljoonaa työpaikkaa. Näiden edellä mainittujen hyötyjen lisäksi lentoliikenteellä on

olennainen rooli matkailun ja turismin alalla, joka on maailman suurin toimiala (Yang ja muut, 2020, s. 2). Ala tarjoaa sukupolville erikoiskoulutusta ja muita merkittäviä koulutusmahdollisuuksia (Yang ja muut, 2020, s. 2).

Hyvistä puolista huolimatta lentoliikenteen kielteiset vaikutukset luonnonympäristöön sekä lentoliikenteen aiheuttamat sosiaaliset ja taloudelliset ongelmat ovat merkittäviä (Yang ja muut, 2020, s. 2). Yang ja muut (2020, s. 2) mainitsevat luonnonympäristöön liittyviksi kielteisiksi vaikutuksiksi muuan muassa biologisen monimuotoisuuden vähene-
misen, melusaasteen, kaasupäästöt, ilmastonmuutoksen, veden laadun sekä jätteen-
tuotannon. Artikkelin mukaan viime vuosina suurten lentoyhtiöiden sosiaaliset ja talou-
delliset ongelmat ovat rikkoneet Yhdistyneiden Kansakuntien Global Compact -sopimusta
sekä sosiaalisia ja taloudellisia GRI-standardeja, sillä vuonna 2014 tapahtui kuolemaan
johtaneita onnettomuuksia (GRI-416 Asiakkaan terveys ja turvallisuus), aasialaisten mat-
kustajien huonoa kohtelua vuonna 2017 (GRI-406 Syrjimättömyys), asiakastietojen vuo-
taminen vuonna 2018 (GRI-418 Asiakkaiden yksityisyys) ja korruptioskandaalit vuonna
2018 (GRI-205 Korruption torjunta). Nämä ongelmat ovat aiheuttaneet maailmanlaa-
juista tuhoa lentoyhtiöille, mikä on myös lisännyt yleistä tietoisuutta lentoyhtiöiden yh-
teiskuntavastuun suorituskyvystä (Yang ja muut, 2020, s. 2).

Aikaisempien tutkimuksien mukaan yritysten kestävyys riippuu sen sosiaalisesta legiti-
miteetistä, taloudesta ja ympäristöllisestä suorituskyvystä (Yang ja muut, 2020, s. 3).
Koska lentomatkailu on väistämättä vaikuttanut sosiaaliseen, luonnolliseen ja taloudelli-
seen ympäristöön, sidosryhmät odottavat yhä enemmän lentoyhtiöiden vähentävän
kielteisiä vaikutuksiaan ottamalla käyttöön asianmukaisia yhteiskuntavastuukäytäntöjä
(Yang ja muut, 2020, s. 3). Yangin ja muiden (2020, s. 3) mukaan yhteiskuntavastuu on
ilmailualan aineetonta omaisuutta ja se tuo etuja toimialalle monella tapaa. Artikkelin
mukaan taloudellisen suorituskyvyn ja yhteiskuntavastuuseen investoinnin välillä havait-
tiin myönteinen yhteys sekä rahoitusanalyttikot ja rahastonhoitajat uskovat, että sijoit-
taminen sosiaaliseen vastuuseen tuo yritysten etuja. Lentoyhtiöiden tehokas yhteiskun-
tavastuupolitiikka on avaintekijä osakkeiden korkeampaan tuottoasteeseen ja sijoittajien

tyytyväisyyteen, mikä johtaisi positiiviseen kannattavuuteen ja parempaan taloudelliseen suorituskykyyn (Yang ja muut, 2020, s. 3).

Yang ja muut (2020, s. 5) mainitsevat artikkelissaan, että vaikka aiemmat tutkimukset vahvistivat yritysten yhteiskuntavastuun käytännön ja raportoinnin merkityksen kestävässä yrityskehityksessä, virallisesti ja johdonmukaisesti yhteiskuntavastuuraportteja tuottaneiden lentoyhtiöiden määrä oli suhteellisen pieni alan kokoon verrattuna. Itse asiassa yhteiskuntavastuuraportointikäytännöt vaihtelevat lentoyhtiöiden välillä, varsinkin kun vuosituhanen vaihteessa lait ja määräykset olivat vielä puutteellisia (Yang ja muut, 2020, s. 4). Lentoyhtiöiden yhteiskuntavastuun käytäntöjen ja viestinnän viimeaikainen kehitys on parantanut merkittävästi yhteiskuntavastuuraporttien määrää ja laatua, joka on johtanut siihen, että nykyään raportit ovat laajempia ja yksityiskohtaisempia kuin 20 vuotta sitten (Yang ja muut, 2020, s. 4). Artikkelin mukaan esimerkiksi British Airways esitteli kestävä kehityksen raporttinsa vuonna 2000 ja samaan aikaan muut lentoyhtiöt, kuten Air France, Cathay Pacific, Delta, KLM, Lufthansa ja SAS, alkoivat vastaymmärtää ympäristö-, sosiaalisten ja taloudellisten vastuiden merkitystä. Vaikka yhteiskuntavastuun raportointijärjestelmä on kehittynyt viime vuosikymmeninä, raportointiprosessissa havaittiin edelleen joitakin haittoja, kuten alhaista uskottavuutta, epävakaiden tulosten käyttöä ja johdonmukaisuuden puutetta (Yang ja muut, 2020, s. 4)

2.2 Kannattavuus

Yrityksen kannattavuutta voidaan mitata tunnuslukujen avulla, jotka lasketaan tilinpäätösinformaatiosta. Tunnuslukuanalyysi mahdollistaa paremman vertailtavuuden eri yritysten välillä kuin pelkkä tilinpäätösinformaatio ja tunnuslukuja voidaankin helposti vertailla esimerkiksi toimialan keskiarvoon (Seppänen, 2011, s. 111).

Kannattavuuden tunnusluvut perustuvat liikevaihtoon tai pääomaan. Liikevaihtoon liittyvä mittari on esimerkiksi liiketulosprosentti, josta nähdään liiketuloksen suhde liikevaihtoon eli tuottoihin ja pääomaan liittyvä mittari esimerkiksi oman pääoman

tuotto prosentti (ROE, return on equity), jossa tarkastellaan, kuinka paljon tuottoa on kertynyt omalle pääomalle tilikauden aikana. Oman pääoman tuotto prosentti on myös omistajien kannalta yksi tärkeimmistä tunnusluvuista ja sitä käytetään usein tutkittaessa yhteiskuntavastuun ja kannattavuuden yhteyttä (Seppänen, 2011, s. 113; Hermawan & Mulyawan, 2014).

Kun halutaan tarkastella koko pääoman tuottoastetta (ROA, return on assets), se mittaa oman pääoman sijaan kaikille tehdyille investoinneille muodostunutta tuottoa (Seppänen, 2011, s. 73). Seppäsen (2011, s. 73) mukaan tilikauden liiketoiminnan tulos suhteutetaan tilikauden kokonaisinvestointien määrään, joka on taseen loppusumma yhteensä. Tunnusluku kertoo johdon näkökulmasta koko taseen kyvystä tuottaa voittoa yritykselle. Suurin osa yhteiskuntavastuun ja kannattavuuden välisistä tutkimuksista hyödyntää nimenomaan koko pääoman tuottoastetta, sillä se ottaa kokonaisvaltaisemmin huomioon taseen investoinnit, eikä vain omaa pääomaa. Esimerkiksi tässä tutkielmassa esitellyissä tutkimuksissa on hyödynnetty koko pääoman tuottoastetta kannattavuuden mittauksessa (Yang ja Baasandorj, 2017; Kuo ja muut, 2021; Karaman ja muut, 2018). Tutkimuksen muuttujien esittelyn yhteydessä pääluvussa kolme on esitelty tarkemmin koko pääoman tuottoasteen kaava.

2.3 Aikaisemmat tutkimukset

Yhteiskuntavastuun ja taloudellisen suorituskyvyn välinen yhteys on aikaisempien tutkimuksien mukaan ristiriitaista (Saeidi ja muut, 2015). Saeidin ja muiden (2015) mukaan monien tutkimustulosten keskeisin löydös on ollut positiivinen yhteys yhteiskuntavastuun ja taloudellisen suorituskyvyn välillä, mutta on olemassa myös tutkimustuloksia, joissa on havaittu negatiivinen yhteys. Näiden lisäksi osassa tutkimustuloksista näiden kahden muuttujan yhteyttä ei ole voitu perustella ollenkaan tilastollisten menetelmien avulla (Saeidi ja muut, 2015).

Yhteiskuntavastuun ja taloudellisen suorituskyvyn välisestä tutkimuksesta on myös tehty meta-analyyseja ristiriitaisten tulosten sekä aiheen runsaan tutkimisen vuoksi. Meta-analyysissa pyritään yhdistämään ja yleistämään aikaisempien tutkimuksien tuloksia tilastollisia menetelmiä apuna käyttäen (Salminen, 2011, s. 14). Meta-analyysilla tehtyjä tutkimuksia yhdistää se, että ne pyrkivät kaikki etsimään todisteita tai yhtäläisyyksiä, että yhteiskuntavastuun ja taloudellisen suorituskyvyn välillä olisi yhteys.

Seuraavassa luvussa 2.3.1 käydään läpi yhteiskuntavastuun ja taloudellisen suorituskyvyn välisestä suhteesta tehtyä tutkimusta. Tutkimusta on tehty perinteisin menetelmin yhteiskuntavastuun indeksien avulla, mutta myös meta-analyysien avulla. Luvussa 2.3.2 keskitytään muuttujien väliseen suhteeseen ilmailualalla.

2.3.1 Yhteiskuntavastuun ja kannattavuuden välinen suhde

Waddock ja Graves (1997) kehittivät tutkimuksessaan yhteiskuntavastuuindeksin, joka perustui kahdeksaan ominaispiirteeseen yhteiskuntavastuussa ja tutkivat niiden yhteyttä pääoman tuottoasteeseen (ROA), oman pääoman tuottoon (ROE) ja liikevoittomarginaaliin (EBIT). Tutkimuksessa oli mukana 469 yrityksen tiedot eri toimialoilta. Waddockin ja Gravesin (1997) mukaan niissä tutkimusasetelmissä, joissa väitetään yhteiskuntavastuun ja taloudellisen suorituskyvyn välillä olevan negatiivinen yhteys, perustellaan yrityksen kilpailuedun vähenevän vastuullisuuden myötä. Tämä tarkoittaa esimerkiksi, että investoinnit päästöjen torjumiseksi nähdään kustannuksina, joita pitäisi välttää tai jotka valtion tai yksityishenkilöiden tulisi maksaa. Erityisesti neutraalia yhteyttä perustelvien tutkimustuloksien osalta tilastollista merkitsevyyttä ei ole havaittu yhteiskuntavastuun ja taloudellisen suorituskyvyn välillä (Waddock & Graves, 1997). Waddock ja Graves (1997) tiivistävät, että yhteiskuntavastuun ja taloudellisen suorituskyvyn välistä yhteyttä ei voida tieteellisesti perusteella, koska niiden välillä on niin monia eri muuttujia.

Waddock ja Graves (1997) selittävät artikkelissaan vielä kolmannesta tutkimusasetelmasta, jossa yhteiskuntavastuun ja taloudellisen suorituskyvyn välillä löytyy mahdollinen

positiivinen yhteys. Tässä tapauksessa ajatellaan, että yrityksen yrittäessä alentaa suoria kustannuksiaan toimimalla samalla sosiaalisesti epävastuullisesti, mutta samaan aikaan epäsuorat kustannukset nousevat, joka vaikuttaa negatiivisesti yrityksen kilpailuetuun (Waddock & Graves, 1997). Artikkelin mukaan kustannukset, jotka johtuvat yhteiskuntavastuun alaisista toimenpiteistä, ovat itsessään melko pieniä, vaikka tutkimusten mukaan toimenpiteillä on merkittäviä vaikutuksia yrityksen liiketoimintaan. Henkilöstöön ja sen hyvinvointiin panostaminen ei ole välttämättä kovin kallista, mutta siihen panostamisen vaikutukset voivat tuoda kilpailuetua tuottavuuden ja sitoutumisen kasvun lisäantäessä (Waddock & Graves, 1997).

Samana vuonna Preston ja O'bannon (1997, s. 420) julkaisivat tutkimuksen yhteiskuntavastuun ja taloudellisen suorituskyvyn suhteesta. Tietoja oli kerätty 67 ison yhdysvaltalaisen yrityksen osalta vuosina 1982–1992. He käyttivät yhteiskuntavastuun mittareina *Forune*-lehden luokittelua, jonka informaatio oli koottu kahdeksasta eri ulottuvuudesta. Taloudellista suorituskykyä Preston ja O'bannon (1997) mittasivat pääoman tuoton (ROA), oman pääoman tuoton (ROE) ja sijoitetun pääoman tuoton (ROI) avulla. He havaitsivat tutkimuksessaan yhteiskuntavastuun ja taloudellisen suorituskyvyn välillä positiivisen yhteyden.

Edeltävien tutkijoiden tapaan Simpsonin ja Kohersin (2002, s. 97–105) tutkimuksessa löydettiin yhteiskuntavastuun ja taloudellisen suorituskyvyn välillä positiivinen yhteys. Heidän tutkimuksessaan oli keskitytty keräämään tietoa 385 eri pankista Yhdysvalloista vuosilta 1993 ja 1994. Tutkimuksen mittareina yhteiskuntavastuun osalta oli käytetty *Community Reinvestment Act* -luokitteluja, jonka mukaan 284 pankkia oli arvioitu erinomaisiksi ja 101 kohtalaisiksi yhteiskuntavastuun osalta. Simpson ja Kohers (2002) käyttivät pääoman tuottoa (ROA) ja lainatappioiden osuutta kaikkia lainoja kohden taloudellisen suorituskyvyn mittareina.

Saeidi ja muut (2015, s. 341–348) tutkivat myös kilpailuedun, maineen sekä asiakastytyväisyyden vaikutusta yhteiskuntavastuun ja taloudellisen suorituskyvyn suhteeseen.

Aineisto on kerätty kyselymenetelmällä yhteiskuntavastuun osalta ja taloudellista suorituskyyä mitattiin tasapainotetusta tuloskortista (Balanced Scorecard, BSC) otetuilla seitsemällä eri mittarilla. Saeidi ja muut (2015) löysivät myös yhteiskuntavastuun ja taloudellisen suorituskyyyn väliltä positiivisen yhteyden, jonka lisäksi he havaitsivat yhteiskuntavastuun edistävän taloudellista suorituskyyä epäsuorasti kilpailuedun, maineen sekä asiakastytyvyyden avulla. Saeidin ja muiden (2015) tutkimus keskittyi iranilaisiin teollisuus- ja vähittäiskauppayhtiöihin, joita osallistui tutkimukseen yhteensä 205.

Tutkimuksia negatiivisen yhteyden löytymisestä on myös olemassa, kuten Lópezin, Garcian ja Rodriguezin (2007) tutkimus osoittaa. Heidän tutkimuksessaan tarkasteltiin vuosina 1998–2004 kahta ryhmää, joihin kumpaankin kuului 55 yritystä. Otoksen ensimmäisessä ryhmässä oli yrityksiä, jotka kuuluivat Dow Jones Sustainability Indeksiin (DJSI) sekä sovelsivat kestävän kehityksen käytäntöjä toiminnassaan ja toisessa ryhmässä yritykset eivät kuuluneet DJSI-indeksiin (López ja muut, 2007, s. 285; 291–296). Tutkimuksessa käytettiin liikevaihdon muutosta ennen veroja (PBT) taloudellisen suorituskyyyn mittaamista varten. Negatiivinen suhde yhteiskuntavastuun ja taloudellisen suorituskyyyn välillä on Lópezin ja muiden (2007) mukaan lyhytaikaista. Positiivisia vaikutuksia muuttujien väliltä ei löydetty ollenkaan kyseisellä aikavälillä (López ja muut, 2007).

Makni, Francoeur ja Bellavance (2009, s. 409–419) tutkivat kausaalista suhdetta yhteiskuntavastuun ja taloudellisen suorituskyyyn välillä tutkimalla 179 kanadalaisen julkisesti listatun yrityksen tietoja. Heidän tutkimuksessaan yhteiskuntavastuun mittarit otettiin Canadian Social Investment -tietokannasta ja taloudellisen suorituskyyyn mittareina käytettiin pääoman tuottoa (ROA), oman pääoman tuottoa (ROE) ja osakemarkkinoiden tuottoa vuosilta 2004–2005. Maknin ja muiden (2009) tutkimuksesta ei löytynyt yhteyttä vastuullisuuden kaikkien osa-alueiden ja taloudellisen suorituskyyyn välillä, joka olisi tilastollisesti merkitsevä. Tutkimus kuitenkin löysi negatiivisen yhteyden ympäristö vastuullisuuden ja taloudellisen suorituskyyyn välillä lyhyellä aikavälillä.

Aras, Aybars ja Kutlu (2010, s. 230–243) hyödynsivät tutkimuksessaan tilinpäätöksien sisällönanalyysejä, kun he määrittivät yhteiskuntavastuunmuuttujia. Tutkimus tarkasteli 40 Istanbulin pörssiin listautuneen yrityksen taloudellista suorituskykyä ja yhteiskuntavastuullisuutta. Taloudellista suorituskykyä he mittasivat oman pääoman tuotolla (ROE), pääoman tuotolla (ROA) ja liikevoittomarginaalilla (EBIT). Näiden muuttujien väliltä ei kuitenkaan löydetty merkittävää suhdetta, josta pääteltiin, ettei yhteiskuntavastuu vaikuta merkittävästi organisaatioiden taloudelliseen suorituskykyyn kehittyvissä maissa (Aras ja muut, 2010, s. 230–243).

Aldag ja Bartol julkaisivat vuonna 1978 ensimmäisen kirjallisuuskatsauksen, jonka jälkeen lukuisat muut tutkijat analysoivat olemassa olevia tutkimuksia yhtä laajalla tutkimusaineistolla (Margolis, Efenbein & Walsh, 2007, s. 6). Margolisin ja muiden (2007, s. 6) mukaan kirjallisuuskatsaukset olivat hyvin suosittuja niiden monipuolisuuden ja laajuuden vuoksi, mutta nykypäivänä tutkijat arvostavat enemmän meta-analyysejä avulla tehtyä tutkimusta kuin tutkijan tulkintoja kirjallisuudesta. He sen sijaan tekivät meta-analyysejä vuosien 1972 ja 2007 välillä julkaistuista 167 aikaisemmasta tutkimuksesta. Näiden aikaisempien tutkimusten osalta löydettiin positiivinen yhteys yhteiskuntavastuun ja taloudellisen suorituskyvyn väliltä. Vaikka positiivinen yhteys olikin lievä, havaittiin myös menestyvien yritysten hyötyvän taloudellisesti yhteiskuntavastuuseen panostamisesta pitkällä aikavälillä (Margolis ja muut, 2007, s. 21).

Griffin ja Mahon (1997, s. 5–10) tutkivat 51 artikkelin kirjallisuuskatsauksen avulla yhteiskuntavastuun ja taloudellisen suorituskyvyn välistä suhdetta edellisen 25 vuoden ajalta. He kävivät artikkeleista läpi aineiston lähdettä, käytettyjä metodeita, kontrollimuuttujia, yhteiskuntavastuun ja taloudellisen suorituskyvyn mittareita, tuloksia ja merkittävyyden tasoa, löydöksiä sekä reliabiliteetin ja validiteetin testausta. Griffinin ja Mahonin (1997, s. 10–14) tutkimuksessa nousi esille ongelmia, joita ovat monialaisten otosten käyttö tutkimuksessa, taloudellista suorituskykyä mitatessa epä johdonmukaisuutta sekä yhteiskunnan määrittämisessä puuttuvat moninaiset mittarit ja lähteet. Näitä

kaikkia esiintyi tutkituissa artikkeleissa Griffinin ja Mahonin (1997) mukaan ja he listasivat ne ongelmiksi, jotka vaikuttavat alan tutkimuksissa.

Meta-analyysia käyttivät myös Allouche ja Laroche (2005, s. 1–2) tutkiessaan yhteiskuntavastuun ja taloudellisen suorituskyvyn välistä suhdetta. Heidän tutkimuksensa koostui 82 tutkimuksesta, joista löytyi yhteensä 373 havaintoa. Analyysin tutkimustuloksissa yhteiskuntavastuu oli sekä riippuvana että riippumattomana muuttujana, sillä siinä oli testailtu erilaisia malleja. Allouche ja Laroche (2005, s. 1–2) tutkivat myös, miten yrityksen koko ja toimiala vaikuttavat yhteiskuntavastuun ja taloudellisen suorituskyvyn väliseen suhteeseen meta-analyysin avulla. Tutkimus esittää, että yhteiskuntavastuulla ja taloudellisella suorituskyvyllä on yhteys, joka on positiivinen (Allouche & Laroche, 2005, s. 21–22). Heidän tutkimuksensa tulokset tukevat ainakin joissain määrin aiempia näkemyksiä, mutta lisäksi he osoittavat tiettyjen yhteiskuntavastuun tekijöiden vaikuttavan positiivisesti tai negatiivisesti taloudelliseen suorituskykyyn.

Myös Wang, Dou ja Jia (2016, s. 1083) käyttivät meta-analyysia yhteiskuntavastuun ja taloudellisen suorituskyvyn välisen yhteyden tutkimiseen yhteensä 42 tutkimuksesta vuosilta 2003–2012, joista löytyi 119 havaintoa. Tutkimuksesta havaittiin positiivinen ja merkitsevä yhteys yhteiskuntavastuun ja taloudellisen suorituskyvyn välillä, joka korostui erityisesti kehittyneillä mailla verrattuna kehittyviin maihin. Aikaisemmista tutkimuksista esiin noussut näkemys, että muuttujien välisen suhteen mittaamiseen valituilla mittareilla on vaikutusta tuloksiin ja suhteen vaihteluun sai myös tässä tutkimuksessa vahvistusta (Wang, Dou & Jia, 2016).

Barauskaisen ja Streimikien (2020, s. 279) artikkelissa käytetty pääasiallinen lähestymistapa tutkimukseen on yhteiskuntavastuun teoreettisten näkökulmien ja taloudellisten tulosten analysointi tieteellisen kirjallisuuden ja synteessin vertailevan analyysin avulla. Heidän mukaansa vertailevan analyysin menetelmällä voidaan ratkaista erilaisia metodologisia ongelmia. Tämän tutkimuksen tekemiseen käytetyt artikkelit on etsitty tärkeimmistä tutkimustietokannoista vuosilta 1990–2020. Tietokannoista ja

verkkolähteistä löytyneiden julkaisujen lukemisen jälkeen pääteemat erotettiin ja julkaistut ryhmiteltiin kolmeen pääalueeseen; yhteiskuntavastuun käsitteet ja määritelmät, sen vaikutukset kestäväan kehitykseen ja keskeiset työkalut yritysten yhteiskuntavastuun vaikutusten analysointiin (Barauskaite & Streimikiene, 2020, s. 279).

Barauskaiteen ja Streimikienen (2020, s. 284) mukaan yhteiskuntavastuun ja taloudellisen suorituskyvyn arviointimenetelmiä ei kuitenkaan sovelleta yhtenäisesti eikä tieteellisessä kirjallisuudessa ole vahvistettu yhteiskuntavastuun ja taloudellisen tuloksen välistä varsinaista yhteyttä. Menetelmät yhteiskuntavastuun ja taloudellisen suorituskyvyn arvioimiseksi ja yhteyksien käsittelemiseksi valitaan satunnaisesti käytettävissä olevien tietojen perusteella ja siksi esimerkiksi maineindeksejä käytetään yleisimmin yhteiskuntavastuun suorituskyvyn mittaamiseen (Barauskaite & Streimikiene, 2020, s. 284). Samaan aikaan heidän mukaansa taloudellisen suorituskyvyn mittaamiseen käytetään yleisimmin markkina- tai kirjanpitolohjaisia instrumentteja.

Mitä tulee yhteiskuntavastuun vaikutukseen taloudellisiin tuloksiin, edellä mainittujen komponenttien välillä voidaan erottaa neljä olemassa olevaa suhdetta: positiivinen, negatiivinen, neutraali ja vaihtoehtoinen (Barauskaite & Streimikiene, 2020, s. 284–285). Heidän tutkimuksensa osoitti, että aineistollisesti suurissa tutkimuksissa saavutettiin positiivinen tai neutraali suhde yhteiskuntavastuun ja taloudellisen tuloksen välillä. Negatiiviset ja vaihtoehtoiset yhteydet sen sijaan tunnistetaan harvemmin tieteellisissä artikkeleissa, mutta sellaisia löytyy, eikä niitä voi sivuuttaa tutkimuksessa.

2.3.2 Yhteiskuntavastuun ja kannattavuuden yhteys ilmailualalla

Taloudellisen suorituskyvyn ja yhteiskuntavastuuseen investoinnin välillä on havaittu ilmailualalla myönteinen yhteys ja uskotaan, että sijoittaminen sosiaaliseen vastuuseen tuo yritykselle etuja (Yang ja muut, 2020, s. 3). Yritysten yhteiskuntavastuun käytäntöjen korostumisen myötä lentoyhtiöt ovat alkaneet kyseenalaistamaan nostaako yhteiskuntavastuun toimien toteuttaminen kustannuksia vai vaikuttaako se yrityksen

taloudelliseen tulokseen (Kuo, Chen & Meng, 2021, s. 1). Osa tutkijoista väittää, että yhteiskuntavastuu liittyy positiivisesti yritysten taloudelliseen suoriutuskykyyn, kun taas toiset vastustavat tätä (Kuo ja muut, 2021, s. 1).

Kuo ja muut (2021) toteavat että, yhteiskuntavastuun edistämisestä ja toteuttamisesta on tullut yritysten kilpailuetu ja sijoittajien huomionarvoinen asia. Vaikka lentoyhtiöt ovat ottaneet käyttöön yhteiskuntavastuun toimia ja raportoivat vastuullisuudestaan, toteutuksen laajuus on vähäistä muihin toimialoihin verrattuna (Kuo ja muut, 2021). Lisäksi lentoyhtiöt kohtaavat tällä hetkellä ongelman, kuinka valita parhaat CSR-indikaattorit täytäntöönpanon onnistumiseksi, pitäen mielessä käyttökustannusten, yrityskuvan, maineen ja kannattavuuden aiheuttamat paineet (Kuo ja muut, 2021).

Selvarajhin, Munusamyn, Cheillahin ja Pandianin (2012) tutkimus keskittyy yhteiskuntavastuun vaikutukseen ilmailualalla Malesiassa. He ovat tutkineet muiden aspektien lisäksi yhteiskuntavastuun ja taloudellisen suoriutuskyvyn välistä suhdetta, joilla he uskovat olevan positiivinen yhteys toistensa kanssa. Selvarajh ja muut (2012, s. 2923) ovat tutkimuksessaan käyttäneet otosta valitakseen ensin tutkittavia organisaatioita Malesian ilmailualalta, mutta Malesiassa on vain kaksi ilmailualalla toimivaa organisaatioita (Mas Aviation Services ja AirAsia), joten molemmat on otettu tarkasteluun. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että taloudellisella suoriutuskyvyllä olisi yhteys yhteiskuntavastuutoimintoihin MAS:lla, mutta ei Air Asialla. Tutkimuksen tulos oli eriävä myös siksi, että MAS oli vastannut kysymykseen, että heillä taloudellinen suoriutuskyky on yksi yhteiskuntavastuuseen vaikuttavista tekijöistä. Kyselystä selvisi myös, että Air Asia piti asiakassuhteitaan pääasiallisena syynä, miksi he toteuttavat yhteiskuntavastuuseen liittyviä toimia, kun taas MAS ei ollut tämän tekijän osalta samaa mieltä (Selvarajh ja muut, 2012, s. 2923).

Yang ja Baasandorj (2017) tarkastelevat tutkimuksessaan yhteiskuntavastuun ja taloudellisen suoriutuskyvyn yhteyttä niin sanotuiden täyden palvelun lentoyhtiöiden (full-service carriers, FSC) ja halpalentoyhtiöiden (low-cost carrier, LCC) osalta. He ovat keränneet datan vuosilta 2006–2015 ja valinneet tarkasteluun eri maista 16 suurta lentoyhtiötä,

joista 11 on täyden palvelun lentoyhtiöitä ja viisi halpalentoyhtiöitä. Yhteiskuntavastuun ja taloudellisen suorituskyvyn suhdetta tutkittiin kolmen kategorian avulla, jotka olivat yhteiskuntavastuu, ympäristöllinen suorituskyky ja sosiaalinen suorituskyky. Yang ja Baasandorj (2017) tutkivat yhteiskuntavastuulliseen toimintaan osallistumisen vaikutusta nykyiseen toimintakykyyn koko pääoman tuoton (ROA) avulla ja markkinoiden tulevaisuuden odotuksiin Tobinin Q -indikaattorin avulla. Tobinin Q -indikaattoria käytetään pitkän aikavälin kannattavuuden ja voiton ennustamiseen (Yang & Baasandorj, 2017).

Yang ja Baasandorj (2017, s. 298) havaitsivat tutkimuksessaan kausaalisen yhteyden yrityksen yhteiskuntavastuun ja taloudellisen suorituskyvyn välillä. He havaitsivat myös täyden palveluiden lentoyhtiöiden (FSC) osalta yhteiskuntavastuun, ympäristöllisen suorituskyvyn ja sosiaalisen suorituskyvyn toimintojen vaikuttavan erittäin myönteisesti pääoman tuottoon (ROA). Sitä vastoin halpalentoyhtiöt (LCC) osoittavat suurempaa merkittävää positiivista vaikutusta koko pääoman tuottoon (ROA) yrityksen koon kautta kuin täyden palvelun lentoyhtiöt (FSC). Tämä tulos eroaa aiemmasta halpalentoyhtiöihin (LCC) kohdistuneesta tutkimuksesta, jonka mukaan yrityksen koolla on merkittävä negatiivinen vaikutus taloudelliseen tulokseen (Yang & Baasandorj, 2017, s. 298).

Yang ja Baasandorj (2017, s. 298) mukaan täyden palvelun lentoyhtiöt (FSC) suoriutuvat halpalentoyhtiöitä (LCC) paremmin osallistumalla yhteiskuntavastuuseen liittyviin toimiin, kun sitä mitataan yrityksen nykyisen suorituskyvyn (ROA) kautta. Halpalentoyhtiöt (LCC) kuitenkin suoriutuvat paremmin koko pääoman tuoton osalta, kun ottaa huomioon yrityksen koon, toisin kuin täyden palvelun lentoyhtiöt (FSC). Tobinin Q:n ollessa kontrollimuuttujana on halpalentoyhtiöiden (LCC) ympäristötehokkuus ja yrityksen koko korkeammalla tasolla kuin täyden palvelun lentoyhtiöillä (FSC) (Yang & Baasandorj, 2017, s. 298). He osoittivat tutkimuksessaan, että yritysten yhteiskuntavastuuseen liittyvät toimet parantavat merkittävästi täyden palvelun lentoyhtiöiden (FSC) taloudellista suorituskykyä, kun taas yrityksen koko parantaa merkittävästi halpalentoyhtiöiden (LCC) nykyistä ja tulevaa odotettua taloudellista suorituskykyä. Lisäksi halpalentoyhtiöt (LCC) voivat

merkittävästi parantaa odotettua tulevaa suorituskykyään osallistumalla ympäristönsuojelutoimiin (Yang ja Baasandorj, 2017, s. 298).

Karaman, Kilic ja Uyar (2018) tutkivat Global Reporting Initiativeen perustuvaa vastuullisuusraportointia ja sen yhteyttä yrityksen suorituskykyyn ilmailualalla vuosina 2006–2015. He keräsivät tiedot tähän tutkimukseen GRI Sustainability Disclosure -tietokannasta, josta he saivat yhteiskuntavastuuseen liittyvät tiedot ja Thomson Reuters Eikon -tietokannasta, josta he saivat taloudelliset tiedot. He toteuttivat tutkimuksen käyttämällä erilaisia regressiomalleja suorittaakseen neljän tason analyysin; raportin olemassaolosta, määrästä, sovellustasosta ja yrityksen suorituskyvystä. Heidän hypoteesinaan taloudellisen suorituskyvyn osalta oli, että yritykset, joiden kannattavuus on korkeampi, julkaisevat todennäköisemmin GRI-pohjaisia vastuullisuusraportteja (Karaman ja muut, 2018, s. 369).

Tutkimuksessaan Karaman ja muut (2018, s. 382) testasivat vastuullisuusraportoinnin vaikutusta yrityksen suorituskykyyn, joka ei tuottanut tilastollisesti merkitseviä tuloksia. Karamanin ja muiden (2018) tutkimuksen mukaan kannattavien yritysten odotetaan tuottavan GRI-pohjaisia raportteja, koska ne ovat tiukemman julkisen valvonnan alaisena. Julkisen valvonnan alaisena oleminen saa lentoyhtiöt osallistumaan sosiaaliseen vastuuseen liittyviin toimiin ja kertomaan toiminnastaan läpinäkyvästi legitimoidakseen toimintaansa (Karaman ja muut, 2018, s. 380).

Ilmailualan pääoman tuotto (ROA) on kuitenkin melko alhainen tarkastelujaksolla, minkä vuoksi lentoyhtiöt eivät välttämättä koe paineita legitimoida olemassa olevaa voittotasaan, mikä puolestaan tarkoittaa, että ne eivät ole tarpeeksi motivoituneita antamaan kunnollisia vastuullisuusraportteja (Karaman ja muut, 2018, s. 380). Näin ollen lentoteollisuudessa kestävän kehityksen raportointi ei vaikuta yrityksen suorituskykyyn positiivisesti. Toisin sanoen osakkeenomistajat eivät välitä siitä, antavatko yritykset raportteja vai eivät (Karaman ja muut, 2018, s. 382).

Abdin, Lin ja Càmara-Turullin (2020) tutkimuksessa tarkastellaan, missä määrin ympäristö-, sosiaali- ja hallintotapatietojen (ESG) käyttöönotto vaikuttaa lentoyhtiöiden yrityksen arvoon ja taloudelliseen suorituskykyyn. Paneelidata-analyysia sovelletaan Thomson Reuters Eikon -tietokannasta kerättyihin tietoihin 27 lentoyhtiön otoksesta maailmanlaajuisesti vuosina 2013–2019 käyttämällä useita erilaisia regressioanalyysieja (Abdi ja muut, 2020).

Abdin ja muiden (2020) tutkimuksen havainnot tukevat positiivista suhdetta ympäristön pistemäärän ja hallinnon pistemäärän sekä markkina-arvon ja Tobinin Q:n välillä. Tämä havainto viittaa siihen, että molempien ympäristöllisen ja hallinnollisen muuttujan kasvu johtaa korkeampaan markkina-arvoon ja taloudelliseen tehokkuuteen tutkituilla lentoyhtiöillä. Siksi lentoyhtiön pyrkimys parantaa ympäristöllisiä ja hallinnollisia mittoja johtaa korkeampaan markkina-arvoon ja sijoitettujen varojen tuottoon. Sitä vastoin sosiaalisen muuttujan käyttämisellä molemmissa malleissa havaitaan tilastollisesti merkitsevä negatiivinen yhteys riippuvien muuttujien välillä, mikä osoittaa, että lentoyhtiöiden sosiaalinen toiminta johtaa alhaisempaan arvoon ja suoritustasoon (Abdi ja muut, 2020).

Kuo ja muut (2021) seurasivat tutkimuksessaan ympäristön, sosiaalisen ja hallinnon (ESG) suorituskykyindikaattoreita ja 30 lentoyhtiön lyhyen aikavälin taloudellista tulosta maailmanlaajuisesti viiden vuoden ajan Thomson Reutersin Eikon -tietokannasta saatavan datan perusteella. Heidän tutkimuksensa tutkimuskehys luotiin monitasoisen lähestymistavan avulla ja näin kehitettiin monitasoinen neliulotteinen kasvumalli. Toiseksi muuttujat ja lyhyen aikavälin taloudelliset tulokset analysoitiin SPSS 24.0- ja Mplus 8.3 -tilasto-ohjelmistoilla. Tutkimus esitteli ensimmäistä kertaa analyysia omistussuhteen vaikutuksesta yhteiskuntavastuun ja koko pääoman tuottoasteen väliseen suhteeseen (Kuo ja muut, 2021, s. 4).

Kuon ja muiden (2021, s. 8) tutkimuksessa havaittiin, että yksityisillä lentoyhtiöillä on parempi lyhyen aikavälin taloudellinen tulos, jonka jälkeen toisena seuraavat valtion omistamat lentoyhtiöt ja viimeisenä sekaomistusyhtiöt. Syy, miksi

sekaomistuslentoyhtiöt toimivat huonoimmin yhteiskuntavastuukentässä, liittyy johtamiseen ja kulttuuriin (Kuo ja muut, 2021, s. 8). Sekaomistuksen vuoksi johtajuus tai kulttuuri ei välttämättä ole tarpeeksi vahvaa ja yhdenmukaista sekä lisäksi johtajilla ja osakkeenomistajilla on vakavia eturistiriitoja. Kuon ja muiden (2021, s. 8) mukaan nämä tekijät johtavat heikompaan lyhyen aikavälin taloudelliseen tulokseen. Heidän mukaansa yksityiset lentoyhtiöt painottivat enemmän yritysten taloudellista suorituskykyä käyttämällä erilaisia strategioita, mukaan lukien palvelun laadun parantaminen, joka vaikutti suoraan yrityksen kannattavuuteen (Kuo ja muut, 2021, s. 8).

Tämän tutkimuksen perusteella omistustyypillä on merkittävä vaikutus ESG:n suorituskykyindikaattoreiden vaikutukseen pääoman tuottoon (ROA) (Kuo ja muut, 2021). Heidän tutkimuksensa tulokset osoittivat, että ESG-pohjaisten käytäntöjen käyttöönoton alkuvaiheessa lentoyhtiöt osoittavat pääoman tuoton laskevan. Se kuitenkin kasvaa vähitellen implementoinnin jälkeen. Tämän tuloksen perusteella lentoyhtiöiden tulisi priorisoida pääasiallisten suorituskykyindikaattoreita valitsemista yritysten yhteiskuntavastuun toteuttamiseksi kohti kestäväää kehitystä (Kuo ja muut, 2021).

3 Tutkimuksen metodologia ja aineisto

Tutkimuksen metodologia sekä aineisto esitellään tässä luvussa. Ensin tutkimusmenetelmää koskevassa alaluvussa käydään läpi kvantitatiivista tutkimusta ja lineaarista regressiomallia, joilla tutkimuksen empiirinen tutkimus toteutetaan. Näiden lisäksi käydään läpi tutkimushypoteeseja. Toisessa alaluvussa käydään läpi aineiston keruuta ja muuttujia, joita tutkimuksen toteuttamiseksi on valittu.

3.1 Tutkimusmenetelmä

3.1.1 Kvantitatiivinen tutkimus

Tässä tutkimuksessa lähestymistapana käytetään tilastollista tutkimusta, jota kutsutaan myös kvantitatiiviseksi tutkimukseksi. Kyseisen lähestymistavan tehtävänä on löytää ja kuvata selityksiä ilmiöille (Holopainen & Pulkkinen, 2012, s. 261). Kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus sopii hyvin tähän tutkimukseen, sillä kvantitatiivisessa tutkimuksessa selvitetään lukumääriin ja prosenttiosuuksiin liittyviä kysymyksiä (Heikkilä, 2014, s. 15). Kvantitatiivinen tutkimus vastaakin usein kysymyksiin missä, mikä, kuinka usein ja paljonko (Heikkilä, 2014, s. 15). Heikkilän (2014, s. 15) mukaan asioita ja tuloksia kuvataan numeerisesti ja niitä voidaan havainnollistaa esimerkiksi taulukoin ja kuvioin. Yksi yleisimpiä tapoja toteuttaa tutkimus kvantitatiivisesti on tutkia ja selvittää erilaisia riippuvuussuhteita sekä yleistää saatuja tuloksia tilastollisen päättelyn avulla (Heikkilä, 2014, s. 15). Kvantitatiivisen tutkimuksen tekeminen vaatii kuitenkin riittävän suuren ja edustavan otoksen, jotta ilmiötä voidaan tutkia kattavasti (Heikkilä, 2014, s. 15).

Vallin (2015, s. 8) mukaan kvantitatiivinen tutkimus pohjautuu numeerisen datan hyödyntämiseen ja sen analysointiin. Tutkimuksen tekijän tehtävänä on kertoa lukijalle omat tulkinnat ja selitykset saaduista tuloksista, ymmärtää ja analysoida saatuja tuloksia sekä analysoida tuloksien merkitystä tutkimuksen osalta (Valli, 2015, s. 8). Vallin (2015, s. 8)

mukaan kvantitatiivinen eli tilastollinen tutkimus on tilastotieteen hyödyntämistä tutkimuksessa ja se käsittelee tieteen näkökulmasta datan keräystä, esittämistä ja analysoimista. Tilastotieteen avulla mahdollistetaan tutkimuksen rakentaminen ymmärrettävään ja luettavaan muotoon, joten tämän vuoksi se on hyvin tärkeä apuväline kvantitatiiviselle tutkimukselle (Valli, 2015, s. 8).

3.1.2 Regressioanalyysi

Regressioanalyysi on kvantitatiivisessa tutkimuksessa yksi yleisimmistä ja vanhimmista tavoista tutkia ilmiötä monimuuttujamenetelmän avulla (Metsämuuronen, 2001, s. 60). Regressioanalyysi pyrkii havaitsemaan muuttujien välisiä yhteyksiä ja luomaan matemaattisen mallin, jolla selittää tutkittavaa ilmiötä (Heikkilä, 2014, s. 222). Heikkilän (2014, s. 222) mukaan regressioanalyysi on tilastollinen menetelmä, joka tavoittelee parasta mahdollista riippumattomien (selittävien) muuttujien yhdistelmää, kun ennustetaan yhtä riippuvaa (selitettävää) muuttujaa. Regressioanalyysi sopii tähän tutkimukseen erinomaisesti, sillä tässä tutkimuksessa selvitetään yhteiskuntavastuun ja kannattavuuden välistä suhdetta, jolloin yhteiskuntavastuu on selittävä eli riippumaton muuttuja ja kannattavuus on selitettävä eli riippuva muuttuja.

Metsämuurosen (2001, s. 60) mukaan regressioanalyysia voidaan hyödyntää kahdessa eri tilanteessa. Ensimmäinen tilanne on, kun halutaan etsiä tekijöitä muuttujajoukosta, jotka kykenevät selittämään selitettävää muuttujaa sekä usein myös jatkuvaa muuttujaa. Toinen tilanne, jossa analyysimallia voidaan käyttää, kun halutaan tutkia aiemmin tärkeiksi todennettuja muuttujia ja niiden merkitystä selittävinä muuttujina (Metsämuuronen, 2001, s. 60).

Tässä tutkimuksessa käytetään tarkemmin lineaarista regressioanalyysia eli pienimmän neliösumman regressiosuoraa (Heikkilä, 2014, s. 223). Kun lineaarinen malli on yksinkertainen, siinä on vain yksi selittävä muuttuja, kuten alla näkyvässä kaavassa 1 (Heikkilä, 2014, s. 223). Regressiokerroin b kuvaa tässä kaavassa selitettävän muuttujan y

muutosta kun muuttuja x kasvaa yhden yksikön verran ja vakiokerroin a ilmoittaa pisteen, jossa suora leikkaa y -akselin (Heikkilä, 2014, s. 223).

$$y = a + bx. \quad (1)$$

jossa

y = selitettävä muuttuja

a = vakiotermi

b = selittävän muuttujan kerroin

x = selittävä muuttuja

Lineaarinen malli voi koostua myös useasta selittävästä muuttujasta. Tällöin malliin lisätään nämä muuttujat sekä niiden kertoimet vakiotermin a ja selitettävän muuttujan y lisäksi, jota on havainnollistettu kaavassa 2 (Heikkilä, 2014, s. 223). Mallissa otetaan huomioon myös virhetermi ε , jota kutsutaan nimillä residuaali tai jäännöstermi (Heikkilä, 2014, s. 223). Residuaalin tarkoituksena on kuvata mallissa esiintyvää satunnaisvaihtelua eli virheen suuruutta (Heikkilä, 2014, s. 223). Usean selittävän muuttujan malli ei kuitenkaan aina ole lineaarinen malli. Muuttujan ennustamiselle vaaditaan vähintään noin 0,6 selitysaste, joka ilmaisee, kuinka suuri osa voidaan selittää kaikkien selittävien muuttujien, mukaan lukien kontrollimuuttujien, avulla yhteisesti muuttujan y vaihteluista (Heikkilä, 2014, s. 235).

$$y = a + b_1x_1 + b_2x_2 + \dots + b_nx_n + \varepsilon. \quad (2)$$

jossa

ε = virhetermi

Tässä tutkimuksessa lineaarisesta regressiomallista käytetään usean selittävän muuttujan mallia (kaava 2). Yhteiskuntavastuun lisäksi kontrollimuuttujana on yrityksen koko, jota käsitellään myös selittäväksi muuttujaksi. Yhteiskuntavastuuta kuvaavana

muuttujana toimii Refinitiv Eikon -tietokannasta saatava ESG Combined Score -muuttuja. Selitettävänä muuttujana tässä tutkimuksessa on koko pääoman tuottoaste (ROA).

Regressioanalyysin muuttujat ovat usein välimatka- ja suhdeasteikollisia muuttujia, mutta mallissa voidaan kuitenkin esittää kvalitatiivisia ja nominaaliasteikollisia muuttujia (Heikkilä, 2014, s. 237). Mikäli nominaaliasteikollisia muuttujia halutaan lisätä regressioanalyysiin, täytyy muodostaa dummy-muuttujia (Heikkilä, 2014, s. 222). Muuttujasta saadaan muodostettua dummy-muuttuja, kun se koodataan 0:lla ja 1:llä, jossa numero 0 tarkoittaa, että ehto ei täyty ja numero 1 tarkoittaa vuorostaan, että ehto täyttyy (Heikkilä, 2014, s. 222).

Regressioanalyysiin liittyy myös ongelmia ja rajoituksia. Yksi regressioanalyysin ongelmista on se, ettei tutkijalla ole välttämättä mahdollista tietää tekijöitä, joilla voisi selittää ilmiötä (Metsämuuronen, 2001, s. 61). Lähtökohtaisesti lineaarisen regressiomallin oletuksena on, että selittävät muuttujat, jotka tutkimuksessa on, ovat järkeviä (Metsämuuronen, 2001, s. 61). Mallissa saattaa näin ollen olla mukana muuttujia, jotka ovat epäolennaisia ja joiden vuoksi tulokset eivät ole varmoja (Metsämuuronen, 2001, s. 61). Toinen regressioanalyysiin ongelmista on otoksen pieni koko, sillä tutkimuksen muuttujiin nähden havaintojen määrän tulisi olla melko suuri sekä riittävä (Metsämuuronen, 2001, s. 61).

Kolmas ongelma liittyy muuttujien väliseen korrelaatioon. Metsämuuronen (2001, s. 61) mukaan tyypillisesti regressioanalyysissä selitettävillä muuttujilla on korrelaatio selitettävään muuttujaan, mutta selitettävien muuttujien välillä ei saisi olla liian suuri keskinäinen korrelaatio. Liian suuri keskinäinen korrelaatio selitettävien muuttujien välillä saattaa mahdollisesti heikentää tutkimuksen tulosten reliabiliteettia (Metsämuuronen, 2001, s. 61).

3.1.3 Tutkimushypoteesit

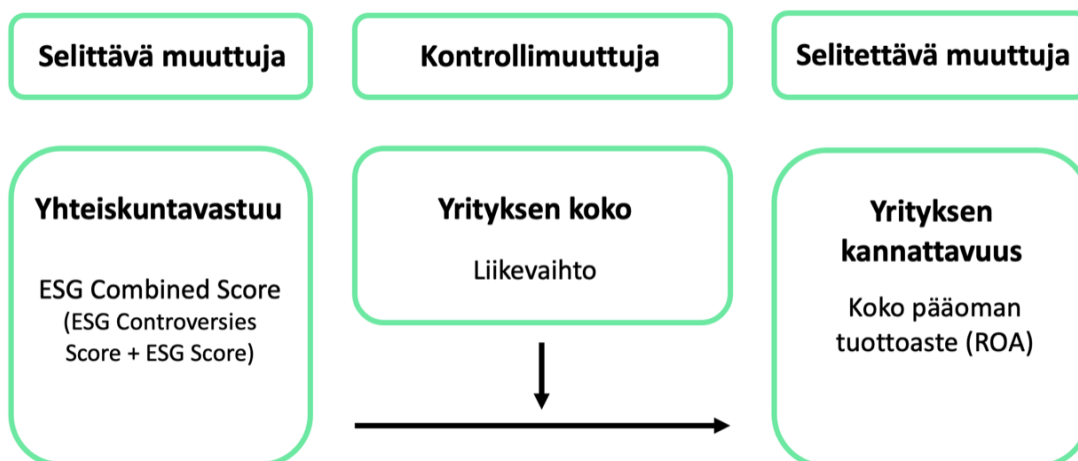
Aikaisempi tutkimuskirjallisuus yhteiskuntavastuun ja kannattavuuden välisestä yhteydestä on ollut ristiriitaista. Tässä tutkimuksessa silti odotetaan löytyvän tilastollinen riippuvuus näiden muuttujien väliltä ilmailualalla. Tilastolliseen riippuvuuteen, tarkemmin ottaen lineaariseen riippuvuuteen otetaan kantaa tässä tutkimushypoteesissa, sillä tarkoituksena on selvittää, onko riippuvuus positiivista vai negatiivista. Vaikka odotuksena on löytää positiivinen yhteys yhteiskuntavastuun ja kannattavuuden väliltä, negatiivinen yhteys saattaa ilmentyä. Siksi tässä tutkimuksessa on kaksi tutkimushypoteesia, jotka ovat:

H1. Kaupallisen ilmailualan yritysten yhteiskuntavastuulla on positiivinen yhteys yrityksen taloudelliseen suorituskyykyyn.

H2. Kaupallisen ilmailualan yritysten yhteiskuntavastuulla on negatiivinen yhteys yrityksen taloudelliseen suorituskyykyyn.

3.2 Aineiston keruu ja muuttujat

Tutkimuksessa käytetään yhteiskuntavastuun osalta muuttujana ESG Combined Score -muuttujaa, joka on yhdistelmä kahdesta muusta muuttujasta. Taloudellisen suorituskyykyyn eli kannattavuuden muuttujana käytetään koko pääoman tuottoastetta (ROA). Kontrollimuuttujana tutkimuksessa toimii yrityksen koko. Yrityksen kokoa mitataan liikevaihdon avulla ja aineisto on yleisesti rajattu kaupallisen ilmailualan toimialalla (passenger air transport) maailmanlaajuisesti. Kuviossa 2 on eritelty selittävä muuttuja, kontrollimuuttuja ja selitettävä muuttuja. Näihin muuttujiin on perehdytty kahdessa seuraavassa alaluvussa, jotka käsittelevät yhteiskuntavastuun sekä kannattavuuden muuttujia tarkemmin.

Kuvio 2. Käsitteellinen malli.

Tutkimuksen aikaväliksi on valittu vuodet 2015–2019, sillä kyseinen ajanjakso on viimeisin viiden vuoden ajanjakso, jolloin markkinoilla ei ole ollut suurempia erityislaatuisia vaihteluita. Vaikka dataa olisi saatavilla vuodesta 2020 ja 2021, näiden vuosien tarkastelu olisi ollut COVID-19 eli koronapandemian vuoksi haastavaa. Ilmailuala koki koronapandemian johdosta erittäin suuren shokin, joten näiden vuosien tarkastelu jätettiin ulkopuolelle, jotta tulokset olisivat vertailukelpoisia. Vaikka vuosien 2020 ja 2021 osalta olisi voitu tehdä erillinen analyysi, haluttiin tässä tutkimuksessa keskittyä seuraamaan yhteiskuntavastuun ja kannattavuuden välisen suhteen yleistä muutosta. Valittu aikaväli mahdollistaa myös pidemmän ajan muutoksen tarkastelun, sillä suurimmat edistysaskeleet vastuullisuuskentässä on otettu näinä vuosina. Aikaisempia vuosia ei otettu tutkimuksessa mukaan, sillä tarpeeksi monesta toimialan yrityksestä ei ollut saatavilla Refinitiv-tietokannan kautta ESG-dataa.

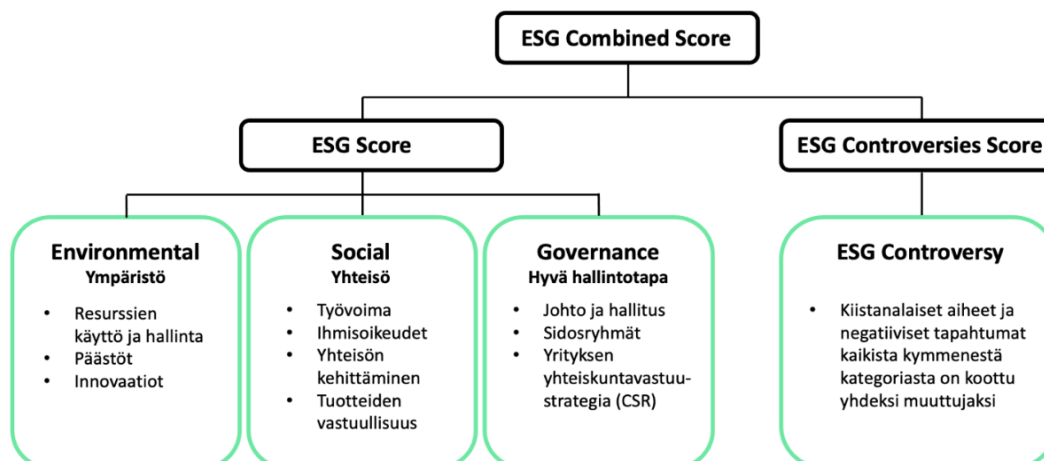
3.2.1 Yhteiskuntavastuumuuttuja

Yhteiskuntavastuun muuttujat on kerätty Refinitiv Eikon -tietokannasta, joka on yksi laajimpia tietokantoja maailmassa liittyen yhteiskuntavastuuseen (Refinitiv, 2022). Tietokannassa on ESG-dataa yli yhdeksästä tuhannesta yrityksestä maailmanlaajuisesti ja

esimerkiksi yli 1 250 aasialaisen pörssiyrityksen ja yli 3 500 pohjoisamerikkalaisen pörssiyrityksen tiedot löytyvät tietokannasta (Refinitiv, 2022). Refinitiv (2022) huomioi toiminnassaan läpinäkyvän, tarkan ja vertailukelpoisen ESG-datan sekä analyysit, joita se tuottaa erityisesti rahoituslalle. Tietokannan tiedot ESG-muuttujia varten kerätään pääasiallisesti yhtiöiden vuosikertomuksista, yrityksen virallisilta verkkosivuilta, vastuullisuusraporteista, pörssitiedotteista sekä uutislähteistä (Refinitiv, 2022).

Refinitiv (2022) käyttää yritysten yhteiskuntavastuun arvioinnissa kymmentä eri kategoriaa, jotka muodostavat kolme pilaria. Nämä kolme pilaria – ympäristö, yhteisö ja hyvä hallintotapa – muodostavat ESG Score -muuttujan, joka on reflektio yrityksen ESG-suorituskyvystä, sitoutuneisuudesta ja tehokkuudesta julkisesti ilmoitettujen tietojen perusteella (Refinitiv, 2022). ESG-pilarin pistemäärä on suhteellinen summa kategorioiden painotuksista, jotka vaihtelevat alakohtaisesti ympäristö- ja yhteisöpilareihin kuuluvien kategorioiden osalta (Refinitiv, 2022). Refinitivin (2022) mukaan hallinnon pilarin osalta painotukset pysyvät samanlaisina riippumatta toimialasta. Pilarien painotukset on asetettu 0–100 prosenttisuuden välille (Refinitiv, 2022).

ESG Score -muuttuja sisältää yllä mainitut kolme pilaria, jotka ovat ympäristö (environmental), yhteisö (social) ja hyvä hallintotapa (governance) (Refinitiv, 2022). Jokainen pilari koostuu useammasta kategoriasta, joita on yhteensä kymmenen. Aiempana olevan kuvion 3 mukaisesti ympäristöpilari koostuu resurssien käytöstä ja hallinnasta, päästöistä ja innovaatioista, yhteisöpilari koostuu työvoimasta, ihmisoikeuksista, yhteisön kehittämisestä ja tuotteiden vastuullisuudesta sekä hyvä hallintotapa koostuu johdosta ja hallituksesta, sidosryhmistä ja yrityksen yhteiskuntavastuustrategiasta (Refinitiv, 2022).

Kuvio 3. Refinitivin ESG Combined Scoren rakenne, pilarit ja kategoriat mukailen Refinitiv (2022).

ESG Controversies Score -muuttuja mittaa organisaation kiistanalaisia aiheita ja negatiivisia tapahtumia, joista on uutisoitu mediassa (Refinitiv, 2022). ESG Controversies Score lasketaan 23 mittarin avulla. Mikäli vuoden aikana tapahtuisi skandaali tai muu negatiivinen asia, vaikuttaisi se suoraan ESGC-muuttujan (ESG Combined Score) pisteytyksiin ja vaikutus voisi näkyä vielä seuraavanakin vuonna, jos asia on kehittynyt vuoden aikana jollakin tavalla, esimerkiksi oikeusjuttujen, sakkojen tai lainsäädäntökiistojen osalta (Refinitiv, 2022). ESG Controversies -muuttuja huomioi myöskin vinouman siitä, kuinka suuret yhtiöt saavat huomattavasti enemmän mediahuomiota negatiivisista asioista kuin pienet yhtiöt (Refinitiv, 2022).

Tässä tutkimuksessa varsinaisesti käytetään vain ESG Combined Score -muuttujaa (ESGC), joka on yhdistelmä ESG Score ja ESG Controversies -muuttujista (kuvio 3). ESGC-muuttuja kertoo yleisluonteisemman, mutta silti kattavan pisteytyksen organisaation ESG-suorituskyvystä (Refinitiv, 2022). ESGC-muuttujassa siis otetaan huomioon ESG-muuttujan pisteet ja negatiivista mediahuomiota saaneet asiat ESG Controversies -muuttujan kautta (Refinitiv, 2022). Jos organisaatioon liittyy kiistanalaisia tai negatiivisia asioita, ESGC-pisteet lasketaan ESG-pisteiden ja ESG Controversies -muuttujan pisteiden

painotetun keskiarvon avulla kyseiseltä tilikaudelta (Refinitiv, 2022). Jos organisaatiolla ei ole kiistanalaisia aiheita tai negatiivisia tapahtumia, ESGC-muuttujan pisteet ovat samat kuin ESG-muuttujan pisteet (Refinitiv, 2022).

Kerätyn aineiston laadun perusteella arvostetaan kymmenen eri kategorian indikaattorit (Refinitiv, 2022). Mikäli indikaattoriin liittyvä data on kvalitatiivista, voi se saada kyseisestä indikaattorista arvon ”kyllä”, jos organisaatio raportoi tietoja ja ”ei”, jos se ei raportoi tietoja kyseessä olevaan indikaattoriin liittyen (Refinitiv, 2022). Kvalitatiiviset arvot muutetaan numeerisiksi arvoiksi pistemäärälukemaa varten, jolloin arvo ”kyllä” saa arvon 1 ja ”ei” arvon 0,5 (Refinitiv, 2022). Näin ollen kvalitatiivinen data saa vain silloin numeerisen arvon, kun organisaatio on ilmoittanut tiedon kyseisestä aiheesta raportoinnissaan ja silloin kun kvalitatiivista indikaattoria ei ole raportoitu, sitä ei oteta huomioon muuttujan pisteluvussa (Refinitiv, 2022).

Indikaattorien arvojen laskentaa varten tarvitaan prosenttipisteosuudet, joiden mukaisesti laskenta suoritetaan (Refinitiv, 2022). Jokaisella indikaattorilla on polariteetti, joka osoittaa, onko suurempi indikaattorin pistemäärä positiivinen vai negatiivinen asia (Refinitiv, 2022). Esimerkiksi positiivisena nähdään päästöjen vähentämispolitiikka, kun taas negatiivisena erilaiset ympäristökiistat (Refinitiv, 2022). Refinitivin (2022), mukaan datapisteen polariteetin perusteella Boolean datapisteet muunnetaan numeerisiksi arvoiksi prosenttipistelukujen laskemista varten. Tämän lisäksi osa indikaattoreista on kohdistettu tiettyihin toimialoihin, jolloin ne eivät ole välttämättä merkityksellisiä jokaiselle organisaatiolle (Refinitiv, 2022). Myöskään ESG Score -muuttujan pisteluvussa ei oteta huomioon toimialakohtaisia epäolennaisia indikaattoreita ja silloin ne saavat datassa arvon N/A (not relevant) (Refinitiv, 2022).

Organisaatiot järjestellään suuruusjärjestykseen indikaattorin mukaisesti, jonka arvoja painotetaan kolmen eri tekijän avulla:

1. Kuinka moni organisaatio on huonompi kuin tarkastelussa oleva organisaatio?

2. Kuinka monella organisaatiolla on sama indikaattorin arvo kuin tarkastelussa olevalla organisaatiolla?
3. Kuinka monella organisaatiolla on ylipäätään arvo indikaattorilla?

Organisaation indikaattorin pistemäärä lasketaan alla olevan kaavan 3 mukaisesti, joka on tehty mukailen Refinitivin (2022) esittämää kaavaa:

$$\text{Pistemäärä} = \frac{a + \frac{b}{2}}{c}. \quad (3)$$

jossa

a = Yritysten lukumäärä, jolla huonoin arvo

b = Yritysten lukumäärä, jolla sama arvo

c = Yritysten lukumäärä, jolla on arvo ylipäätään

Jokainen 10 kategoriaa saa eri painotuksen ESG Score -muuttujan pisteytyksessä (Refinitiv, 2022). Kategorioita painotetaan eri tavalla sen mukaan, kuinka monta indikaattoria siihen sisältyy (Refinitiv, 2022). Kun jokaisen kategorian indikaattorien määrää verrataan niiden kokonaismäärään, ESG Score -muuttujan pistelukemassa saavat painotuksen ne kategoriat, jotka koostuvat useammasta eri indikaattorista (Refinitiv, 2022). Muuttujassa painotetaan myös sitä, että organisaation raportoinnissa on annettu painoarvoa läpinäkyvyydelle ja avoimille teemoille (Refinitiv, 2022). Tämä tarkoittaa sitä, että organisaatioiden tiedonanto ja vakiintuneet raportointikäytännöt vaikuttavat ESG Score -muuttujan tulokseen, esimerkiksi johdon toiminnan kategoriaa painotetaan enemmän kuin vastuullisuusraportointikategoriaa (Refinitiv, 2022).

ESG Controversies Score -muuttujan pistelukumäärä lasketaan 23 eri mittarin avulla, jotka mittaavat negatiivisten tapahtumien tai ristiriitojen vaikutuksia organisaation ESG Combined Score -muuttujassa (Refinitiv, 2022). Oletusarvona tästä muuttujasta käytetään arvoa 0, joka indikoi sitä, ettei organisaatiota kohtaan ole ollut viimeisimmän vuoden aikana ristiriitoja (Refinitiv, 2022). Organisaatio saa puolestaan arvon 1, mikäli sillä

on ollut ristiriitoja tai se on kohdannut skandaalin viimeisen vuoden aikana (Refinitiv, 2022).

ESG Combined Score -muuttuja lasketaan lopullisesti ESG Score -muuttujan ja ESG Controversies -muuttujan keskiarvona (Refinitiv, 2022). Kuten aiemmin on mainittu, mikäli organisaatiolla ei ole kiistoja tai negatiivisia tapahtumia tilikauden aikana, ESG Combined Score -muuttuja on sama kuin ESG Score -muuttuja (Refinitiv, 2022). Jos organisaation ESG Controversies Score -muuttujan arvo on enemmän kuin 50 prosenttia tai vähemmän kuin 50 prosenttia, mutta muuttujan arvo on suurempi kuin ESG Score -muuttujan arvo, on ESG Combined Score -muuttujan arvo sama kuin ESG Score -muuttujan arvo. Vain silloin ESG Combined Score -muuttuja lasketaan kahden muun keskiarvona, kun ESG Controversies Score -muuttujan arvo on vähemmän kuin 50 prosenttia ja se on pienempi kuin ESG Score -muuttujan arvo.

Taulukko 1. ESG Combined Score -muuttujan luokitteluasteikko mukailten Refinitiv (2022).

Pisteitysväli	Arvosana	Selitys
0,00000 ≤ pisteytys ≤ 0,083333	D -	"D" arvosana ilmaisee huonoa suhteellista ESG-suorituskykyä ja riittämätöntä läpinäkyvyyden tasoa yrityksen raportoidessa olennaista julkista ESG-dataa.
0,083333 < pisteytys ≤ 0,166666	D	
0,166666 < pisteytys ≤ 0,250000	D +	
0,250000 < pisteytys ≤ 0,333333	C -	"C" arvosana ilmaisee tyydyttävää suhteellista ESG-suorituskykyä ja kohtalaista läpinäkyvyyden tasoa yrityksen raportoidessa olennaista julkista ESG-dataa.
0,333333 < pisteytys ≤ 0,416666	C	
0,416666 < pisteytys ≤ 0,500000	C +	
0,500000 < pisteytys ≤ 0,583333	B -	"B" arvosana ilmaisee hyvää suhteellista ESG-suorituskykyä ja keskimääräistä korkeampaa läpinäkyvyyden tasoa yrityksen raportoidessa olennaista julkista ESG-dataa.
0,583333 < pisteytys ≤ 0,666666	B	
0,666666 < pisteytys ≤ 0,750000	B +	
0,750000 < pisteytys ≤ 0,833333	A -	"A" arvosana ilmaisee erinomaista suhteellista ESG-suorituskykyä ja korkeaa läpinäkyvyyden tasoa yrityksen raportoidessa olennaista julkista ESG-dataa.
0,833333 < pisteytys ≤ 0,916666	A	
0,916666 < pisteytys ≤ 1	A +	

ESG-suoritus
tulos

ESG Combined Score -muuttuja voi saada nollan ja yhden väliltä arvoja (Refinitiv, 2022). Kuten taulukosta 1 voidaan nähdä, mitä suurempi luku on, sitä paremman tuloksen organisaatio saa yhteiskuntavastuun toteutumisesta. Pisteluvun lisäksi tulos voidaan

esittää arvosanana, joka voi olla A, B, C tai D, joista A on parhain ja D huonoin arvosana (Refinitiv, 2022).

3.2.2 Koko pääoman tuottoaste

Taloudellista suorituskykyä mitataan tässä tutkimuksessa kirjanpitooperusteisesti koko pääoman tuottoasteen (ROA) avulla. Tunnuslukua käytetään taloudellisen suorituskyvyn mittaamiseen tutkimuksessa, sillä niitä on käytetty myös muissa aikaisemmissa tutkimuksissa. Sen johdosta tutkimuksen tulokset ovat vertailukelpoisia alan aikaisemman tutkimuksen kanssa. Esimerkiksi Kuo, Chen ja Meng (2021) sekä Yang ja Baasandorj (2017) ovat käyttäneet koko pääoman tuottoastetta tutkiessaan yhteiskuntavastuun ja kannattavuuden välistä suhdetta ilmailualalla. Barauskaite ja Streimikiene (2020) määrittävät artikkelissaan koko pääoman tuottoasteen yleisimmäksi tavaksi mitata kannattavuutta yhteiskuntavastuuseen liittyvissä tutkimuksissa.

$$\text{Koko pääoman tuottoaste (ROA)} = 100 \% * \frac{\text{Liikevoitto}}{\text{Taseen loppusumma}}. \quad (4)$$

Koko pääoman tuottoasteen kaava on esitetty yllä. Muuttujien arvot on lähtökohtaisesti saatu suoraan Orbis-tietokannasta, josta löytyy maailmanlaajuisesti eri yritysten tilinpäätöstietoja laajasti. Air France-KLM:n vuoden 2019 arvot sekä Turkish Airlinesin vuosien 2015–2019 arvot on haettu itse yhtiöiden tilinpäätöksiltä, sillä ne olivat puutteellisia tietokannassa.

4 Tutkimuksen tulokset

Tämän luvun ensimmäisessä alaluvussa on kerrottu aineiston käsittelyn prosessista, jonka lopputuloksena oli analyysissa käytetty otos. Ensimmäisessä alaluvussa on myös käyty läpi erilaisia oletuksia, joiden avulla voidaan päätellä datan olevan soveltuvaa regressioanalyysiin. Toinen alaluku käsittelee regressioanalyysistä saatuja tuloksia, niiden analysointia ja yhteenveto saaduista tuloksista.

4.1 Aineiston käsittely ja kuvaus

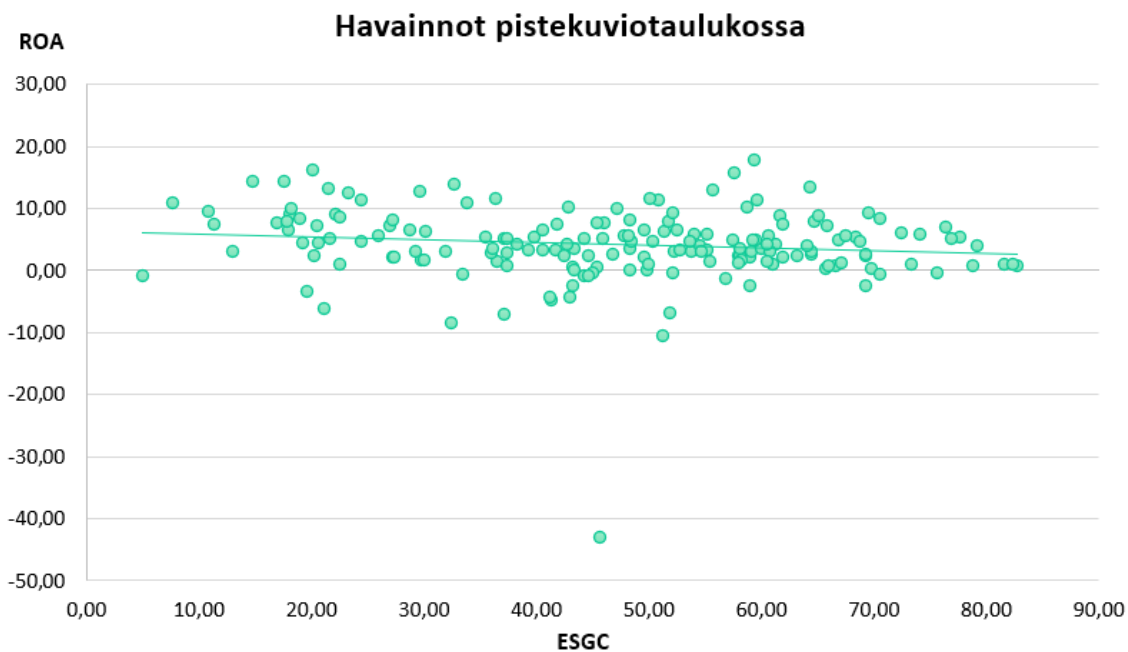
Yhteiskuntavastuun osalta muuttujat on haettu Refinitiv Eikon -tietokannasta. Otoksen hakemiseen Refinitivistä käytettiin vain toimialarajausta, jonka jälkeen yhtiöitä oli 436 kappaletta ESG Combined -muuttujan osalta. Tämä data sisältää saman yhtiön tulokset useampaan kertaan, mikäli yrityksellä on tytäryhtiöitä, sillä arvot toistuvat samana sekä emoyhtiön ja tytäryhtiöiden kohdalla. Siksi otoksesta on poistettu kaikki tytäryhtiöt ja otettu vain emoyhtiöt. Tämän suodattamisen jälkeen yhtiöitä on jäljellä 81 kappaletta. Seuraavaksi aineistosta poistettiin jokaisen vuoden osalta erikseen N/A-arvot, jonka jälkeen yhtiöitä jäi jäljelle 36 kappaletta. Lopuksi näistä tarkistettiin manuaalisesti, että jokainen yhtiö on varmasti matkustajaliikenteeseen keskittynyt yhtiö. Joukosta löytyi yksi yhtiö, joka ei täyttänyt toimialakriteeriä, joten se jätettiin lopullisen otoksen ulkopuolelle, jonka jälkeen yhtiöitä jäi yhteensä 35 kappaletta.

Koko pääoman tuottoasteen ja liikevaihdon osalta arvot on saatu Orbis-tietokannasta. Aineisto haettiin Orbiksesta rajaamalla toimiala matkustajalentoliikenteen toimialalla sekä rajaamalla hakukriteereitä niin, että koko pääoman tuottoasteen ja liikevaihdon tiedot löytyvät kyseisiltä yrityksiltä. Aineistossa oli tämän jälkeen 879 yhtiötä. Tämän jälkeen poistettiin N/A-arvot liikevaihdon ja koko pääoman tuottoasteen osalta, jonka jälkeen yhtiöitä jäi jäljelle 753 kappaletta. Refinitivistä ajetun ESG-aineiston vuoksi suodatetaan vain ne yhtiöt, joilla on ESG Combined -muuttujan arvot vuosilta 2015–2019, jonka jälkeen yhtiöitä jäi jäljelle 34 kappaletta.

Turkish Airlinesin osalta ei löytynyt Orbiksesta tietoja, joten liikevaihto ja kaavan 4 mukaiset muuttujat koko pääoman tuottoasteen laskemiseksi haettiin itse yhtiön virallisilta tilinpäätöksiltä vuosilta 2015–2019. Koska arvot olivat tilinpäätöksillä Yhdysvaltojen dollareina, arvot muunnettiin jokaisen vuoden viimeisen päivän valuuttakurssilla euroiksi Suomen Pankin sivuilta haetuilla päiväkohtaisilla valuuttakursseilla. Lisäksi huomattiin, että Air France-KLM:n osalta oli arvo 0 liikevaihdossa sekä koko pääoman tuottoasteen osalta vuonna 2019. Liikevaihdon ja koko pääoman tuottoasteen muuttujien arvot otettiin yhtiön viralliselta 2019 tilinpäätökseltä ja koko pääoman tuottoaste laskettiin kaavan 4 tapaan.

Tutkimusaineisto siis sisältää 35 julkista kaupallista lentoyhtiötä, jotka ovat keskittyneet matkustajaliikenteeseen ja kokonaishavaintomäärä tutkimuksessa on 175 havaintoa. Nämä 35 yhtiötä ovat listattuna liitteessä 1. Aineisto on kerätty vuosilta 2015–2019 eli viideltä vuodelta. Aikaväliin vaikuttivat pääasiallisesti ESG-datan löytyminen ja aiemmin mainittu Covid-19 pandemia, jonka vuoksi myöhempiä vuosia ei otettu tarkasteluun. Viiden vuoden aikaväli antaa suuremman mahdollisuuden havaintojen löytämiseksi kuin yksi vuosi ja alan tutkimuksissa on myös käytetty useampaa vuotta aikavälinä.

Kokonaishavaintojen määrä päädyttiin muuttamaan 175 havainnosta 174 havaintoon, sillä aineistosta löytyi yksi poikkeama. Poikkeama päätettiin poistaa aineistosta, sillä se olisi saattanut vääristää tuloksia. Alla näkyvässä kuviossa 4 on havainnoitu poikkeavuutta pistekuviotaulukolla, joka koostuu kaikista 175 havainnoista. Lisäksi taulukossa on regressiosuora. Poikkeama näkyy kuvion alareunassa yksittäisenä havaintona.

Kuvio 4. Havainnot pistekuviotaulukossa ja yksi poikkeama.

Alla olevassa taulukossa 2 on esitetty tutkimuksessa käytetyt tilastollisen merkitsevyyden tasot eli P-arvot, niiden selitykset sekä symboli, joita käytetään eri merkitsevyytasoista korrelaatiotaulukoissa. Merkitsevyytasoja on neljä – tilastollisesti suuntaa antavasta tilastollisesti erittäin merkitsevään. Taulukossa esitettyjä merkitsevyytasoja noudatetaan tutkielman lopussa aineistoanalyysiin liittyvissä taulukoissa.

Taulukko 2. Tutkimuksessa käytetyt tilastollisen merkitsevyyden tasot.

Merkitsevyytaso (P-arvo)	Selitys	Symboli taulukossa
10 % ($P \leq 0,10$ ja $P > 0,05$)	Tilastollisesti suuntaa antava	+
5 % ($P \leq 0,05$ ja $P > 0,01$)	Tilastollisesti merkitsevä	*
1 % ($P \leq 0,01$ ja $P > 0,001$)	Tilastollisesti hyvin merkitsevä	**
0,1 % tai pienempi ($P \leq 0,001$)	Tilastollisesti erittäin merkitsevä	***

Taulukossa 5 on esitetty tutkimuksen havaintomatriisi, jossa on jokaisen muuttujan keskiarvo, keskihajonta, minimi, maksimi, vinouma, vinouman keskivirhe, huipukkuus ja

huipukkuuden keskivirhe. Koko pääoman tuottoasteen eli ROA:n keskiarvo oli 4,45 prosenttia, joka on yleisten viitteellisten ohjearvojen mukaan heikolla tasolla taulukon 3 mukaan (Yritystutkimus ry, 2017). Yleisesti kuitenkin toimialalla koko pääoman tuottoasteen taso on hieman normaalia alempi, joten 4,45 prosenttia on tavanomainen keskiarvo kyseiselle muuttujalle ja sen tasoa voidaan luonnehtia tyydyttäväksi.

Taulukko 3. Koko pääoman tuottoasteen viitearvot (Yritystutkimus ry, 2017).

yli 10 %	hyvä
5–10 %	tyydyttävä
alle 5 %	heikko

Koko pääoman tuottoasteen keskihajonta sai lukeman 4,71 prosenttia eli arvot vaihtelevat keskimäärin kyseisen arvon verran keskiarvon ympärillä. Koko pääoman tuottoaste vaihtelee kuitenkin yritysten ja vuosien välillä -10,46 prosentista 17,96 prosenttiin, joka ei ole kovin laaja vaihteluväli. Koko pääoman tuottoasteen osalta vinouma on vain 0,03, joka indikoi sitä, että jakauma on erittäin lähellä normaalijakaumaa. Vinouma yleisesti ilmaisee kuinka tasaisesti tai epätasaisesti arvot ovat suhteessa toisiinsa (Tähtinen, Laakkonen ja Broberg, 2020, s. 104). Koko pääoman tuottoasteen huipukkuus eli kurtoosi on arvoltaan 0,74. Tämä tarkoittaa, että käytä on hieman normaalijakaumaa huipukkaampi.

ESG Combined -muuttujan eli yhteiskuntavastuusta kertovan muuttujan keskiarvo oli 47,04 prosenttia. ESG Combined -muuttujan prosenttipistelukema on sitä parempi, mitä lähempänä 100 prosenttia lukema on. Muuttujan vaihtelu oli erittäin suurta aineistossa, sillä muuttujan minimiarvo oli 4,98 prosenttia ja maksimi 82,77 prosenttia. Tätä voidaan jonkin verran perustella yhtiön toiminnan avulla, sillä pienimmät ESG Combined -muuttujan arvot ovat suurimmaksi osaksi halpalentoyhtiöiden kohdalla. Muuttujan arvot vaihtelevat keskimäärin 17,96 prosenttia keskiarvon ympärillä, joka on huomattavasti isompaa vaihtelua kuin koko pääoman tuottoasteen kohdalla.

Taulukko 4. Havaintomatriisi.

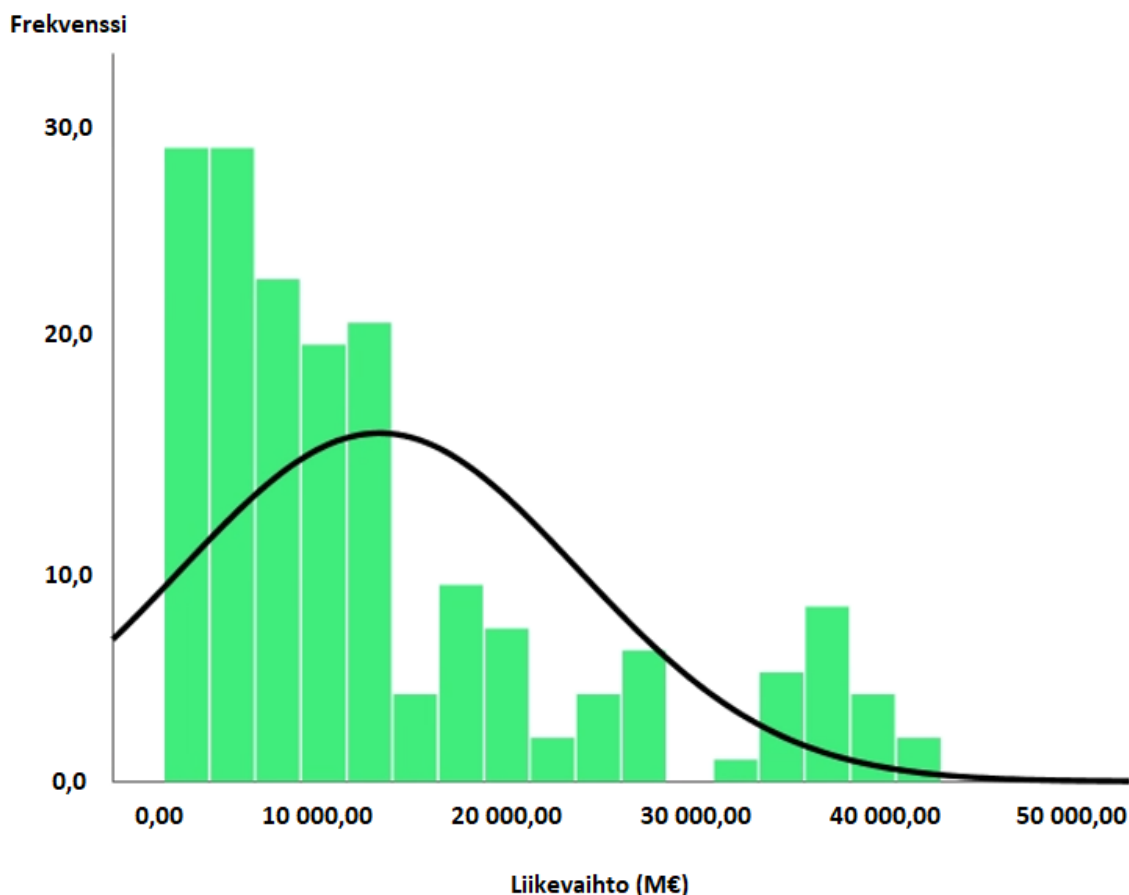
Muuttuja	Selite	n	Keski- arvo	Keski- hajonta	Min	Max
ROA	Koko pääoman tuottoaste (%)	174	4,45	4,71	-10,46	17,96
ESGC	ESG Combined -muuttuja	174	47,04	17,96	4,98	82,77
Koko	Liikevaihto (M€)	174	11 798,79	10 880,22	644,01	41 503,61

Muuttuja	Selite	n	Vinouma	Keskivirhe	Huipuk- kuus	Keski- virhe
ROA	Koko pääoman tuottoaste (%)	174	0,03	0,18	0,74	0,37
ESGC	ESG Combined -muuttuja	174	-0,22	0,18	-0,73	0,37
Koko	Liikevaihto (M€)	174	1,28	0,18	0,60	0,37

ESG Combined -muuttujan vinouma on hieman negatiivinen arvolla -0,22. Negatiivinen vinouma ei ole yleisesti hyvä asia, mutta tässä tapauksessa arvo on kuitenkin niin lähellä nollaa, jolloin negatiivisella arvolla ei ole niin paljoa vaikutusta (Tähtinen ja muut, 2020, s. 104). Myöskin huipukkuus on ESG Combined -muuttujan osalta negatiivinen, joka tarkoittaa, että käyrä on hieman latteampi kuin normaalijakaumalla. Muuttuja saa kuitenkin arvon -0,73, joka on lähellä normaalijakaumaa, joten se voidaan tulkita noudattavan normaalijakaumaa (Tähtinen ja muut, 2020, s. 104–105).

Yrityksen kokoa on mitattu liikevaihdon avulla ja se on esitetty taulukossa 8 miljoonissa euroissa. Liikevaihto oli pienimmillään 644,01 miljoonassa eurossa ja suurimmillaan 41,5 miljardissa eurossa. Keskimäärin liikevaihto on 11,8 miljardia euroa, joka on lähempänä minimiarvoa kuin maksimiarvoa vaihteluvälillä. Keskimäärin liikevaihto vaihtelee keskiarvoon nähden 10,9 miljardia euroa. Kuvioista 5 nähdään, että liikevaihdolla on vinoumaa 1,28. Mitä lähempänä nollaa vinouman arvo on, sitä lähempänä jakauma on

normaalijakaumaa. Tässä tutkimuksessa liikevaihto on keskiarvostakin päätellen suurimmalla osalla yrityksistä alle 10 miljardia euroa. Liikevaihdon huipukkuus eli kurtoosi saa arvon 0,60, joka tarkoittaa, että käyrä on melkein yhtä huipukas kuin normaalijakauma, mutta vain hieman normaalijakaumaa huipukkaampi. Käyrän muotoon vaikuttaa hieman myös jakauma, joka on hyvin vinoutunut.

Kuvio 5. Liikevaihdon frekvenssijakauma.

Taulukossa 5 on esitelty muuttujien korrelaatiota keskenään korrelaatiomatriisin avulla. Aineistoanalyysissä tulee ottaa huomioon mahdollinen korrelaatio selittävien muuttujien välillä, mikäli tutkimusmenetelmänä on käytetty monimuuttujamenetelmää (Metsämuuronen, 2011, s. 645). Tässä tutkimuksessa kyseistä menetelmää on käytetty kahden selittävän muuttujan eli ESG Combined -muuttujan ja yrityksen koon vuoksi. Selittäville muuttujilla ei saa kuitenkaan olla liian suurta keskinäistä korrelaatiota eli

multikollineaarisuutta, sillä se voi vaikuttaa tulosten reliabiliteettiin ja vakauteen negatiivisesti (Metsämuuronen, 2011, s. 645).

Korrelaatiokertoimet voivat saada arvoja väliltä -1–1. Korrelaatio on voimakkaimmillaan, mikäli arvo on lähellä jompaa kumpaa ääripäätä ja vastaavasti arvon ollessa lähellä nollaa, lineaarista riippuvuutta muuttujien välillä ei ole havaittavissa (Heikkilä, 2014, s. 91). Taulukosta 6 voidaan nähdä, että ESG Combined -muuttujan ja koko pääoman tuottoasteen välillä korrelaatiokerroin on -0,174, joka on negatiivinen arvo. Negatiivinen korrelaatio tarkoittaa, että muuttujan arvon kasvaessa toisen muuttujan arvo laskee. Tässä tapauksessa ESG Combined -muuttujan ja koko pääoman tuottoasteen välillä on lievä negatiivinen korrelaatio, sillä arvo on kuitenkin hyvin lähellä nollaa.

Taulukko 5. Korrelaatiomatriisi.

Muuttuja	ROA	ESGC	koko
ROA	1		
ESGC	-0,174*	1	
koko	0,102	0,331**	1

Yrityksen kokoa kuvaava liikevaihto ja koko pääoman tuottoaste korreloivat lievästi. Muuttujien välinen korrelaatiokerroin on arvoltaan 0,102, joka indikoi, ettei muuttujien välillä ole suurta korrelaatiota. Liikevaihto ja ESG Combined -muuttuja sen sijaan korreloivat taulukon muuttujista voimakkaammin. Näiden välinen korrelaatiokerroin on 0,331. Yrityksen koko varmasti vaikuttaa hieman ilmailualalla yhteiskuntavastuusta raportointiin ja panostamiseen, sillä suuremmilla yrityksillä on enemmän resursseja ja ulkopuolista painetta vastuullisuuteen liittyen.

Taulukossa 6 muuttujien välistä keskinäistä korrelaatiota on tarkasteltu toleranssin ja VIF-arvon (variance inflation factor) avulla. Toleranssin ollessa nolla tai lähellä sitä, on muuttujien välillä multikollineaarisuutta (Metsämuuronen, 2011, s. 646). VIF-arvon osalta multikollineaarisuutta esiintyy, mikäli VIF saa suuremman arvon (Metsämuuronen,

2011, s. 646). Tutkimuksessa molemmat muuttujat, sekä ESG Combined- muuttuja että yrityksen koko saavat samat toleranssi- ja VIF-arvot. Näin voi käydä, mikäli muuttujia on vain kaksi, kuten tässä tutkimuksessa.

Taulukko 6. Multikollineaarisuus toleranssi- ja VIF-arvoilla mitattuna.

Muuttuja	Toleranssi	VIF
ESGC	0,890	1,123
koko	0,890	1,123

Toleranssin ollessa lähellä nollaa tai alle 0,1, voidaan muuttujien välillä tulkita olevan multikollineaarisuutta. Yli 0,1 olevat arvot toleranssin osalta tarkoittavat, ettei korrelaatiota esiinny merkittävästi. Tässä tutkimuksessa kumpikin muuttuja saa arvon 0,890, joka on hyvällä tasolla ja indikoi, ettei multikollineaarisuutta muuttujien välillä ole olemassa.

VIF-arvo alkaa arvosta 1 ja sillä ei ole ylärajaa. Mikäli VIF-arvo on 1, se indikoi silloin, ettei muuttujien välillä ole korrelaatiota. Arvo välillä 1–5 indikoi sen sijaan, että muuttujien välillä on erittäin vähäistä korrelaatiota, johon ei tarvitse kuitenkaan kiinnittää huomiota. Mikäli arvo olisi yli 5, regressioanalyysin tulokset eivät olisi välttämättä luotettavia, sillä silloin korrelaatiota esiintyy merkittävästi. ESG Combined ja yrityksen koko -muuttujien osalta arvo on 1,123, joten multikollineaarisuutta ei esiinny merkittävästi.

4.2 Aineiston analysointi

Tutkimuksen tavoitteena on tutkia yhteiskuntavastuun ja kannattavuuden välistä yhteyttä. Aineistoanalyysi on tehty yhdellä regressiomallilla, jota analysoidaan ensimmäisessä alaluvussa. Mallin havaintomäärä on yhteensä 174 havaintoa. Analyysin tulokset tullaan tiivistämään vielä toisessa alaluvussa.

4.2.1 Yhteiskuntavastuun vaikutus koko pääoman tuottoasteeseen

Tutkimuksen tilastolliset analyysit on tehty SPSS-tilasto-ohjelmalla käyttämällä lineaarista regressioanalyysia. Regressiomallissa on käytetty ESG Combined -muuttujaa sekä yrityksen kokoa, jota on mitattu liikevaihdon avulla. Selitettävänä eli riippuvana muuttujana on koko pääoman tuottoaste eli ROA. Regressiomallissa yhtälö muodostuu seuraavasti:

$$ROA = a + b_1ESGC + b_2koko + \varepsilon. \quad (5)$$

jossa

a = vakiotermi

b = selittävän muuttujan kerroin

ε = virhetermi

Taulukossa 7 on regressiomallin tiivistelmä, jossa on esitetty R eli selitysaste, R^2 eli selityksen neliö, korjattu R^2 , keskivirhe estimaatista ja Durbin-Watson-testin arvo. R eli 0,243 on R :n neliön neliöjuuri ja se merkitsee riippuvaisen muuttujan havaittujen ja ennustettujen arvojen välistä korrelaatiota (Tähtinen ja muut, 2020). Regressiomallin varsinaisena selitysasteena käytetään R :n neliön (0,0059) tai korjattua R :n neliön selitystasetta (0,048). Tässä tutkimuksessa käytetään selitysasteena korjattua R :n neliön selitystasetta eli näin ollen malli selittää koko pääoman tuottoasteen muuttujan vaihtelusta 4,8 prosenttia.

Keskivirhe estimaatista on virhetermin keskihajonta (4,59455). Kyseinen arvo kertoo kuinka paljon virhettä ennusteissa voi olla (Dhakal, 2019). Tässä tapauksessa keskivirhe on aika suuri ja voi vaikuttaa negatiivisesti mallin tuloksiin. Optimaalisinta on, kun keskivirhe on mahdollisimman matala (Dhakal, 2019). Viimeisessä sarakkeessa oleva Durbin-Watson-testi on autokorrelaation mitta regressioanalyysin residuaalissa. Tätä käytetään selittämään ovatko havainnot riippumattomia toisistaan. Kun se saa arvon 1,5–2,5, autokorrelaatiota ei ole (Dhakal, 2019). Tässä mallissa se saa arvon 1,132, joka tarkoittaa, että on havaittavissa lievää positiivista korrelaatiota. Vaarallisena pidetään alle arvon 1

saavaa testitulosta, jolloin autokorrelaatio vaikuttaa merkittävästi malliin ja saattaa vääristää sitä (Dhakal, 2019).

Taulukko 7. Mallin tiivistelmä, jossa on R eli selitysasteen arvoja sekä Durbin-Watson-testi.

Malli	R	R ²	Korjattu R ²	Keskivirhe estimaatista	Durbin- Watson
1	0,243a	0,0059	0,048	4,59455	1,132

a. Ennustavat muuttujat: (vakio), koko, ESGC

b. Riippuva muuttuja: ROA

Taulukossa 8 on ANOVA-mallin (analysis of variance) mukainen analyysi, jossa on esitelty neliöiden summa, vapausaste, keskineliö, F-testiarvo ja P-arvo. Taulukossa on testattu F-testin avulla mallin tilastollista merkitsevyyttä. Mallissa testataan varianssia, joka on taulukossa jaoteltu regression varianssiin, residuaalin varianssiin ja näiden yhteisvarianssiin. Keskineliö lasketaan neliöiden summa jaettuna sitä vastaavalla vapausasteella. F-testiarvo lasketaan keskineliön regressio 113,182 jaettuna keskineliön residuaalilla 21,110. F-testiarvon ja vapausasteen avulla laskettua P-arvoa voidaan peilata suoraan tilastollisen merkitsevyyden taulukkoon 2. Tämä regressiomalli on P-arvollaan 0,006 tilastollisesti hyvin merkitsevä. Vaikka mallin selitysaste onkin vain 4,8 prosenttia, muuttujat silti selittävät koko pääoman tuottoasteen vaihtelua.

Taulukko 8. ANOVA-taulukko.

Malli		Neliöiden summa	Vapaus- aste	Keski- neliö	F-testiarvo	P-arvo
1	Regressio	226,363	2	113,182	5,362	0,006b
	Residuaali	3 609,799	171	21,110		
	Yhteensä	3 836,162	173			

a. Riippuva muuttuja: ROA

b. Ennustavat muuttujat: (vakio), koko, ESGC

Taulukossa 9 on esitetty regressiomallin kertoimia, joita ovat regressiosuoran kerroin B, kertoimen keskivirhe, standardoitu kerroin Beta, t-arvo ja P-arvo. Kerrointen tilastollista merkitsevyyttä on testattu t-testin avulla, jossa testin vapausasteet määräytyvät selittävien muuttujien lukumäärän ja otoskoon perusteella (Tähtinen ja muut, 2020, s. 200). T-testin arvot ovat vakionosalta 6,533, ESGC-muuttujan osalta -2,972 ja yrityksen koon osalta 2,282. ESGC-muuttujan P-arvo on 0,003 ja yrityksen koon 0,024. ESGC-muuttujan P-arvo on alle 0,01, mutta yli 0,001, joten se on tilastollisesti hyvin merkitsevä kuten itse regressiomallikin. Yrityksen koko sen sijaan on alle 0,05, mutta yli 0,01, joten kyseinen muuttuja on vain tilastollisesti merkitsevä.

Regressiosuoran kerroin B -sarakeessa on nimensä mukaisesti jokaisen muuttujan regressiosuoran kerroin. Kerrointa kutsutaan standardoimattomaksi kertoimeksi, sillä kertoimia mitataan luonnollisessa yksikössään, eivätkä ne näin ollen ole vertailukelpoisia toisensa kanssa (Tähtinen ja muut, 2020, s. 200–201). Vakio saa arvon 6,419, ESGC -0,061 ja koko 7,764. Tämän mukaan ESGC-muuttuja vaikuttaisi lievästi negatiivisesti koko pääoman tuottoasteeseen eli näiden välillä ei olisi positiivista yhteyttä. Yrityksen koko sen sijaan saa melko suuren ja positiivisen kertoimen, jolloin yrityksen koon vaikutus koko pääoman tuottoasteeseen olisi huomattavasti merkittävämpää. Kertoimen keskivirhe on vakion osalta 0,982, ESGC-muuttujan osalta 0,021 ja yrityksen koon osalta 0,000. Kertoimen keskivirhemarginaalit ovat melko pieniä, joten niillä ei ole suurta vaikutusta tulkin-tojen luotettavuuteen (Tähtinen ja muut, 2020, s. 201).

Taulukko 9. Regressiomallin kertoimet.

Malli	Regressiosuoran kerroin B	Kertoimen keskivirhe	Standardoitu kerroin Beta	t	P
1 (vakio)	6,419	0,982		6,533	0,000
ESGC	-0,061	0,021	-0,234	-2,972	0,003
koko	7,764	0,000	0,179	2,282	0,024

a. Riippuva muuttuja: ROA

Standardoitu kerroin Beta mahdollistaa regressiokertoimien keskinäisen vertailun (Tähinen ja muut, 2020, s. 201). ESGC-muuttujan saadessa kertoimen $-0,234$ ja yrityksen koon saadessa kertoimen $0,179$, voidaan heti nähdä, kumman muuttujan kertoimen vaikutus on voimakkaampi. Vaikka yrityksen koon kerroin on suurempi, sillä kerroin on positiivinen, on ESGC-muuttujan kerroin suurempi, sillä se on enemmän negatiivinen kuin koko on positiivinen. Näin ollen ESGC-muuttujan negatiivinen vaikutus on voimakkaampaa kuin yrityksen koon.

4.2.2 Tulosten yhteenveto

Tutkimuksessa testattiin lineaarisen regressioanalyysin avulla yhteiskuntavastuun vaikutusta yrityksen taloudelliseen suorituskykyyn kannattavuuden avulla vuosina 2015–2019. Kannattavuuden osalta tutkimukseen valikoitui tunnusluvuksi koko pääoman tuottoaste (ROA). Yhteiskuntavastuuta mitattiin ESG- ja ESG Controversies -muuttujien yhdistelmällä eli ESG Combined -muuttujalla. Yhteiskuntavastuun vaikutusta koko pääoman tuottoasteeseen testattiin kontrollimuuttujan avulla, joka oli yrityksen koko liikevaihdon avulla mitattuna.

ESG Combined -muuttujan havaittiin olevan tilastollisesti hyvin merkitsevä samoin kuin koko regressiomallinkin. Yrityksen koko sen sijaan on vain kontrollimuuttuja, joten vaikka se on vain tilastollisesti merkitsevä, ei sen merkitsevyyden tasolla ole mallissa suurta merkitystä. Tärkeämpää mallin osalta on tarkastella ESG Combined -muuttujan P-arvoa, joka on $0,003$ eli se on tilastollisesti hyvin merkitsevä. ESG Combined -muuttujan regressiokerroin on lisäksi lievästi negatiivinen, joten jo siitä voidaan päätellä, että H1 joudutaan tämän perusteella hylkäämään. Mallista löydettiin myös hieman autokorrelaatiota, joka saattaa vaikuttaa regressiomallin kertoimien tilastolliseen merkitsevyyteen.

Regressiomalli ei antanut viitteitä, että yhteiskuntavastuu vaikuttaisi positiivisesti yrityksen kannattavuuteen. Näin ollen tutkimustulokset eivät tue tutkimuksen hypoteesia 1, joten H1 "Kaupallisen ilmailualan yritysten yhteiskuntavastuulla on positiivinen yhteys

yrityksen taloudelliseen suorituskykyyn” hylätään. Tulokset osoittivat yhteiskuntavastuun ja kannattavuuden välillä lievää negatiivista vaikutusta, joten tutkimuksen toinen hypoteesi H2 ” Kaupallisen ilmailualan yritysten yhteiskuntavastuulla on negatiivinen yhteys yrityksen taloudelliseen suorituskykyyn” hyväksytään.

5 Yhteenveto ja johtopäätökset

Pro gradu -tutkielman tavoitteena oli tutkia kaupallisen matkustajaliikenteeseen keskittyneen ilmailualan yhteiskuntavastuun ja taloudellisen suorituskyvyn yhteyttä. Tutkielman viitekehyksessä on esitelty yhteiskuntavastuun määritelmiä, raportointiviitekehysistä ja mittaristoja, joiden avulla yhteiskuntavastuuta mitataan. Lisäksi teoreettisessa viitekehyksessä esiteltiin yhteiskuntavastuun ja kannattavuuden välisiä tieteellisiä tutkimuksia sekä vielä ilmailualaan kohdistettuja tutkimuksia yhteiskuntavastuun vaikutuksesta taloudelliseen suorituskykyyn.

Tutkielman metodologiaosuudessa esiteltiin kvantitatiivista tutkimusta ja regressioanalyysia, joita tutkimuksen empiirisen tutkimuksen teossa käytettiin. Lisäksi esiteltiin tutkimuksen hypoteesit, jotka oli muodostettu johdannossa esiteltyjen tutkimuskysymysten pohjalta. Hypoteeseja, johon tutkielman aineistoanalyysi perustui, oli yhteensä kaksi. Metodologiaosuuden lopussa esiteltiin tutkimuksessa käytettävät muuttujat ja kerrottiin tarkemmin Refinitiv Eikon -tietokannan muuttujien muodostumisesta ja painotuksista.

Ennen aineiston analyysia tutkielmassa esiteltiin yksityiskohtaisesti aineistojen kerääminen tietokannoista ja otosten muokkaaminen yhtenäiseksi aineistoksi. Aineistoanalyysi toteutettiin monimuuttujaregressiomallilla, jossa tarkasteltiin ESG Combined -muuttujan vaikutusta koko pääoman tuottoasteeseen (ROA) kontrollimuuttujan eli yrityksen koon avulla. Tutkielman aineisto on alun perin rajattu kaupallisella matkustajaliikenteen toimialalla, joten toimialaa ei varsinaisesti huomioitu regressiomallissa.

Empiirisessä tutkimuksessa tutkittiin ESG Combined -muuttujan tilastollista merkittävyyttä koko pääoman tuottoasteeseen ilmailualan yritysten osalta. Aineistoanalyysin tavoitteena oli tutkia tutkimukselle asetettujen hypoteesien pätevyyttä. H1 ”Kaupallisen ilmailualan yritysten yhteiskuntavastuulla on positiivinen yhteys yrityksen taloudelliseen suorituskykyyn” hylättiin asetetun regressiomallin seurauksena, kun taas H2 ”Kaupallisen ilmailualan yritysten yhteiskuntavastuulla on negatiivinen yhteys yrityksen

taloudelliseen suorituskyyyn” hyväksyttiin. Tutkimuksen tulos oli osittain odotettavissa, sillä alan tutkimuksista on paljon ristiriitaisia tuloksia.

Pro gradu -tutkielmassa haettiin vastausta kahteen eri tutkimuskysymykseen. Ensimmäisen tutkimuskysymyksen avulla pyrittiin selvittämään, onko yhteiskuntavastuun ja kannattavuuden välillä yhteys ilmailualalla. Toisessa tutkimuskysymyksessä sen sijaan tarkasteltiin, onko mahdollinen yhteys positiivinen vai negatiivinen, mikäli sellainen havaittaisiin. Regressiomallin perusteella todettiin, että yhteiskuntavastuulla ja kannattavuudella on tilastollisesti hyvin merkitsevä yhteys.

Tutkielman toisesta tutkimuskysymyksestä muodostettiin hypoteesit H1 ja H2. Regressiomallin mukaan ESG Combined -muuttujan kerroin oli negatiivinen, joka tarkoittaa sitä, että yhteiskuntavastuulla ja kannattavuudella ei ole positiivista yhteyttä tarkastelussa olleilla kaupallisen ilmailualan yrityksillä. Täten hypoteesi 1 hylättiin. Sen sijaan Hypoteesi 2 hyväksyttiin, sillä yhteiskuntavastuun ja kannattavuuden väliltä löytyi negatiivinen yhteys. Yhteys on kuitenkin vain lievästi negatiivinen, mutta tulosta voidaan pitää luotettavana, sillä regressiomalli ja ESG Combined -muuttuja molemmat olivat tilastollisesti hyvin merkitseviä.

Aikaisempien tutkimuksien teoreettinen viitekehys on vielä sekava ja moniulotteinen, sillä yhteiskuntavastuulle ei ole vielä löydetty yhtenäistä määritelmää. Lisäksi aikaisemmat tutkimustulokset ovat indikoineet hieman enemmän positiivista yhteyttä yhteiskuntavastuun ja koko pääoman tuottoasteen välillä kuin tämä pro gradu -tutkielma. Esimerkiksi Yang ja Baasandorj (2017) ovat tarkastelleet ympäristöllistä, sosiaalista ja hallinnollista muuttujaa erikseen kahdessa eri kategoriassa, halpalentoyhtiöiden ja täyden palvelun lentoyhtiöiden osalta. Täyden palvelun lentoyhtiöiden osalta ympäristöllisten ja sosiaalisten yhteiskuntavastuuteot vaikuttivat positiivisesti taloudelliseen suorituskyyyn, kun taas halpalentoyhtiöiden osalta yrityksen koko ja ympäristölliset yhteiskuntavastuuteot vaikuttivat positiivisesti (Yang & Baasandorj, 2017). Muiden osa-alueiden osalta tulokset eivät olleet tilastollisesti merkitseviä (Yang & Baasandorj, 2017).

Kuon ja muiden (2021) tutkimus tutki yhteiskuntavastuun ja taloudellisen suorituskyvyn välistä suhdetta yrityksen omistuksen kautta. Tuloksien mukaan, kun vastuullisuusraportointi on otettu käyttöön, yrityksen koko pääoman tuottoase on laskenut. Lisäksi sekä valtio-omisteisten sekä yksityisesti omistettujen lentoyhtiöiden osalta yhteiskuntavastuu vaikutti positiivisesti yrityksen kannattavuuteen. Yangin ja Baasandorjin (2017) tutkimuksen perusteella voidaan päätellä, että tulokset tässä tutkimuksessa osittain vastaavat aikaisempia tutkimuksia. Yrityksen koko on tämän pro gradu -tutkielman tuloksissa myös tilastollisesti merkitsevästi positiivinen, joten sen voidaan sanoa olevan aikaisempien tutkimusten mukainen tulos.

Tutkimuksissa on kuitenkin eroja, sillä tässä pro gradu -tutkielmassa muuttujana on käytetty erillisten ympäristöllisen, sosiaalisen ja hallinnollisen muuttujan sijaan ESG Combined -muuttujaa, joka yhdistää ESG-muuttujan, joka sisältää aikaisemmissa tutkimuksissa käytetyt erilliset pilarit ja ESG Controversies -muuttujan, joka ottaa huomioon yritykseen kohdistuvat ristiriidat ja skandaalit. Tämä muuttuja ei pysty erottelemaan eri pilareiden (E, S ja G) tuloksia. Täten tulokset eivät ole täysin vertailukelpoisia toistensa kanssa. Mikäli tässä tutkielmassa olisi testattu samaan tapaan muuttujia, tutkimustulokset olisivat voineet tuottaa merkittäviä lisätietoja tutkielmaan. Lisäksi tässä tutkielmassa ei otettu regressiomallissa aiemman tutkimuksen tapaan huomioon osaa kontrollimuuttujista, kuten yrityksen velkaisuutta tai Tobinin Q -muuttujaa.

Empiirisen tutkimuksen toteuttamiseen oli jonkin verran rajoitteita tässä tutkielmassa. Ensimmäiseksi huomattiin, että tietokannassa oli melko rajallinen määrä yrityksiä, joista löytyi varsinaista dataa. Ilmailuala on yksi vähiten ESG-raportointia harjoittavista toimialoista, joten se luonnollisesti vaikuttaa datan määrään. Tutkielman rajaus muodostui pitkälti ESG-datan löytymisen perusteella. Lisäksi toisena rajoitteena oli Covid-19 pandemia, sillä vuosien 2020 ja 2021 osalta data olisi ollut hyvin poikkeavaa kannattavuuden osalta. Siksi päätettiin, ettei näitä vuosia oteta tarkasteluun. Lisäksi ennen vuotta 2015 ei löytynyt paljoa dataa ja joidenkin yritysten osalta ESG-tiedot vasta alkoivat vuodesta

2015. Tämän vuoksi päädyttiin rajaamaan aikaväli 2015–2019, jotta saadaan kuitenkin mahdollisimman paljon havaintoja datasta ilman N/A-arvoja. Tutkimusasetelmaa olisi mahdollista laajentaa myöhemmin, kun yhä useamman yhtiön ESG-tiedot löytyvät tietokannasta, jolloin yritysten määrä sekä aikaväli mahdollisesti kasvavat, tuoden useita havaintoja lisää tutkimukseen.

Jatkossa tutkimusta olisi mahdollista muuttaa edellä mainitulla tavalla suurentaen tutkimusaineistoa. Lisäksi kontrollimuuttujia, esimerkiksi yrityksen ikä tai luottoluokitus voisi ottaa mukaan tutkimukseen ja tehdä niistä omat regressiomallinsa. On myös mahdollista jatkossa tutkia samaa aihetta vertaillen tuloksia ennen pandemiaa ja pandemian aikana. Myös myöhemmin, kun pandemian jälkeisestä ajasta on tullut tarpeeksi dataa, voisi vertailla myös aikaa ennen pandemiaa ja aikaa pandemian jälkeen, miten yhteiskuntavastuu vaikuttaa tällöin yrityksen kannattavuuteen.

Lähteet

- Abdi, Y., Li, X. & Càmara-Turull, X. (2020). Impact of Sustainability on Firm Value and Financial Performance in the Air Transport Industry. *Application of Quantitative Methods in Modelling Sustainability in Economics and Finance*, 12(23), 9957. <https://doi.org/10.3390/su12239957>
- About GRI. (2021). Global Reporting Initiative. Noudettu 21.12.2021 osoitteesta <https://www.globalreporting.org/about-gri/>
- Ahamed, W. S. W., Almsafir, M. K. & Al-Smadi, A. W. (2014). Does corporate social responsibility lead to improve in firm financial performance? Evidence from Malaysia. *International Journal of Economics and Finance*, 6(3), 126-138. <https://doi.org/10.5539/ijef.v6n3p126>
- Allouche, J. & Laroche, P. (2005). A meta-analytical investigation of the relationship between corporate social and financial performance. *Revue de gestion des ressources humaines*, (57), 18.
- Aras, G., Aybars, A. & Kutlu, O. (2010). Managing corporate performance: Investigating the relationship between corporate social responsibility and financial performance in emerging markets. *International Journal of Productivity and Performance Management*, 59(3), 229–254. <https://doi.org/10.1108/17410401011023573>
- Barauskaite, G. & Streimikiene, D. (2020). Corporate social responsibility and financial performance of companies: The puzzle of concepts, definitions and assessment methods. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 28(1), 278–287. <https://doi.org/10.1002/csr.2048>
- Callan, S. J. & Thomas, J. M. (2009). Corporate financial performance and corporate social performance: an update and reinvestigation. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 16(2), 61-78. <https://doi.org/10.1002/csr.182>
- Campopiano, G. & De Massis, A. (2015). Corporate social responsibility reporting: A content analysis in family and non-family firms. *Journal of Business Ethics*, 129(3), 511–534. <https://doi.org/10.1007/s10551-014-2174-z>

- Carroll, A. B. (1979). A three-dimensional conceptual model of corporate performance. *Academy of management review*, 4(4), 497–505. <https://doi.org/10.2307/257850>
- Carroll, A. B. (2008). A history of corporate social responsibility: Concepts and practices. *The Oxford handbook of corporate social responsibility*, 19–46.
- Cowper-Smith, A. & De Grosbois, D. (2011). The adoption of corporate social responsibility practices in the airline industry. *Journal of Sustainable Tourism*, 19(1), 59–77. <https://doi.org/10.1080/09669582.2010.498918>
- Cui, Q. & Li, Y. (2015). Evaluating energy efficiency for airlines: an application of VFB-DEA. *Journal of Air Transport Management*, 44–45, 34–41. <https://doi.org/10.1016/j.jairtraman.2015.02.008>
- Dahlsrud, A. (2008). How corporate social responsibility is defined: an analysis of 37 definitions. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 15(4), 1–13. <https://doi.org/10.1002/csr.132>
- Dhakal, C. P. (2019). Interpreting the Basic Outputs (SPSS) of Multiple Linear Regression. *International Journal of Science and Research (IJSR)*, 8(6), 1448–1452. <https://doi.org/10.21275/4061901>
- Elkington, J. (1994). Towards the sustainable corporation: win–win–win business strategies for sustainable development. *California Management Review*, 36(2), 90–100. <https://doi.org/10.2307/41165746>
- EU-direktiivi 2014/95/EU. (15.11.2014). Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2013/34/EU muuttamisesta tietyiltä suurilta yrityksiltä ja konserneilta edellytettävien muiden kuin taloudellisten tietojen ja monimuotoisuutta koskevien tietojen julkistamisen osalta. *Euroopan unionin virallinen lehti*, L 330/1. Noudettu 4.1.2022 osoitteesta <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/LSU/?uri=celex%3A32014L0095>
- Galant, A. & Cadez, S. (2017). Corporate social responsibility and financial performance relationship: a review of measurement approaches. *Economic Research-Ekonomska Istraživanja*, 30(1), 676–693. <https://doi.org/10.1080/1331677X.2017.1313122>

- Gimenez, C., Sierra, V. & Rodon, J. (2012). Sustainable operations: Their impact on the triple bottom line. *International Journal of Production Economics*, 140(1), 149–159. <https://doi.org/10.1016/j.ijpe.2012.01.035>
- Gray, R., Kouhy, R. & Lavers, S. (1995). Corporate social and environmental reporting: a review of the literature and a longitudinal study of UK disclosure. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 8(2), 47–77. <https://doi.org/10.1108/09513579510146996>
- GRI 2021. (2021). *Consolidated Set of GRI Sustainability Reporting Standards 2021*. Noudettu 21.12.2021 osoitteesta <https://www.globalreporting.org/how-to-use-the-gri-standards/gri-standards-english-language/>
- Griffin, J. J. & Mahon, J. F. (1997). The corporate social performance and corporate financial performance debate: Twenty-five years of incomparable research. *Business & society*, 36(1), 5–31. <https://doi.org/10.1177/000765039703600102>
- Hąbek, P. & Wolniak, R. (2015). Assessing the quality of corporate social responsibility reports: the case of reporting practices in selected European Union member states. *Quality & Quantity*, 50(1), 399–420. <https://doi.org/10.1007/s11135-014-0155-z>
- Halbritter, G. & Dorfleitner, G. (2015). The wages of social responsibility - where are they? A critical review of ESG investing. *Review of Financial Economics*, 26(1), 25–35. <https://doi.org/10.1016/j.rfe.2015.03.004>
- Heikkilä, T. (2014). *Tilastollinen tutkimus* (9. uudistettu painos). Edita Prima Oy.
- Hermawan, M. & Mulyawan, S. G. (2014). Profitability and corporate social responsibility: An analysis of Indonesia's listed company. *Asia Pacific Journal of Accounting and Finance*, 3(1). 15–31.
- Holopainen, M., & Pulkkinen, P. (2012). *Tilastolliset menetelmät* (5.–7. painos). Sanoma Pro Oy
- IIRC. (2021). *International <IR> Framework, Integrated Reporting*. Noudettu 22.12.2021 osoitteesta <https://www.integratedreporting.org/wp-content/uploads/2021/01/InternationalIntegratedReportingFramework.pdf>

- Ioannou, I. & Serafeim, G. (2017). The consequences of mandatory corporate sustainability reporting. *Harvard Business School Research Working Paper*.
- Kadyan, J. S. (2016). United Nations Global Compact and Corporate Social Responsibility. *International Journal of Science and Research (IJSR)*, 5(10).
- Karaman, A. S., Kilic, M. & Uyar, A. (2018). Sustainability reporting in the aviation industry: worldwide evidence. *Sustainability Accounting, Management and Policy Journal*, 9(4), 362–391. <https://doi.org/10.1108/SAMPJ-12-2017-0150>
- Konrad, A., Steurer, R., Langer, M. E. & Martinuzzi, A. (2006). Empirical findings on business–society relations in Europe. *Journal of Business Ethics*, 63(1), 89–105. <https://doi.org/10.1007/s10551-005-7055-z>
- Kuo, T-C., Chen, H-M. & Meng, H-M. (2021). Do corporate social responsibility practices improve financial performance? A case study of airline companies. *Journal of Cleaner Production*, 310. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2021.127380>
- Laine, M., Tregidga, H. & Unerman, J. (2021). *Sustainability Accounting and Accountability*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003185611>
- Lindroos, N. (2016). *Jos ei rahalla mitata, millä sitten? Yhteiskuntavastuun mittarit vertailussa*. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Noudettu 10.12.2021 osoitteesta https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75627/TEM-jul_36_2016.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Linnenluecke, M. K., Russell, S. V. & Griffiths, A. (2009). Subcultures and sustainability practices: The impact on understanding corporate sustainability. *Business Strategy and the Environment*, 18(7), 432–452. <https://doi.org/10.1002/bse.609>
- López, M. V., Garcia, A. & Rodriguez, L. (2007). Sustainable development and corporate performance: A study based on the Dow Jones sustainability index. *Journal of Business Ethics*, 75(3), 285–300. <https://doi.org/10.1007/s10551-006-9253-8>
- Makni, R., Francoeur, C. & Bellavance, F. (2009). Causality between corporate social performance and financial performance: Evidence from Canadian firms. *Journal of Business Ethics*, 89(3), 409–422. <https://doi.org/10.1007/s10551-008-0007-7>
- Margolis, J.D., Elfenbein, H.A. & Walsh, J.P. (2007). Does it pay to be good? A meta-analysis and redirection of research on the relationship between corporate social and

- financial performance. *Ann Arbor*, 1001, 48109–1234.
<https://doi.org/10.2139/ssrn.1866371>
- Metsämuuronen, J. (2001). *Monimuuttujamenetelmien perusteet SPSS-ympäristössä*. International Methelp Ky.
- Niemi, P. (2018). *Sisäinen tarkastus käytännössä*. Alma Talent Oy.
- Norman, W. & MacDonald, C. (2004). Getting to the Bottom of “Triple Bottom Line”. *Business Ethics Quarterly*, 14(2), 243–262.
<https://doi.org/10.5840/beq200414211>
- Pellinen, J. (2017). *Talousjohtaminen*. Alma Talent Oy.
- Phillips, E. D. (2006). Corporate social responsibility in aviation. *Journal of Air Transportation*, 11(1), 65–87.
- Porter & Kramer, 2006. Strategy and Society: The Link Between Competitive Advantage and Corporate Social Responsibility. *Harvard Business Review*, 84(12), 78–92.
- Preston, L. E. & O'bannon, D. P. (1997). The corporate social-financial performance relationship: A typology and analysis. *Business & Society*, 36(4), 419–429.
<https://doi.org/10.1177/000765039703600406>
- Refinitiv (2022). *Environmental, Social and Governance Scores from Refinitiv, March 2022*.
 Noudettu 21.4.2022 osoitteesta https://www.refinitiv.com/content/dam/marketing/en_us/documents/methodology/refinitiv-esg-scores-methodology.pdf
- Saeidi, S. P., Sofian, S., Saeidi, P., Saeidi, S. P. & Saeidi, S. A. (2015). How does corporate social responsibility contribute to firm financial performance? The mediating role of competitive advantage, reputation, and customer satisfaction. *Journal of Business Research*, 68(2), 341–350. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2014.06.024>
- Salminen, A. (2011). *Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin*. Vaasan yliopiston julkaisuja.
- Salzmann, O., Ionescu-Somers, A. & Steger, U. (2005). The Business Case for Corporate Sustainability: Literature Review and Research Options. *European Management Journal*, 23(1), 27–36. <https://doi.org/10.1016/j.emj.2004.12.007>
- Selvarajh, T., Munusamy, J., Chelliah, S. & Pandian, S. (2012). An empirical study on corporate social responsibility in Malaysian aviation industry: A case study. *African*

- Journal of Business Management*, 6(8), 2919–2930.
<https://doi.org/10.5897/AJBM11.1607>
- Seppänen, H. (2011). *Yrityksen analysointi ja tilinpäätös*. Kauppakamari.
- Simpson, W. G. & Kohers, T. (2002). The link between corporate social and financial performance: Evidence from the banking industry. *Journal of business ethics*, 35(2), 97–109. <https://doi.org/10.1023/A:1013082525900>
- Slaper, T. F. & Hall, T. J. (2011). The triple bottom line: what is it and how does it work? *Indiana business review*, 86(1), 4.
- Tähtinen, J., Laakkonen, E. & Broberg, M. (2020). *Tilastollisen aineiston käsittelyn ja tulokinnan perusteita*. Turun yliopiston kasvatustieteiden laitos.
- United Nations. (2022, 10. tammikuuta). *Sustainable Development Goals*. <https://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/>
- Valli, R. (2015). *Johdatus tilastolliseen tutkimukseen*. (2. uudistettu painos). PS-kustannus.
- Waddock, S. & Graves, S. (1997). The Corporate Social Performance – Financial Performance Link. *Strategic Management Journal*, 18(4), 303–319. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1097-0266\(199704\)18:4<303::AID-SMJ869>3.0.CO;2-G](https://doi.org/10.1002/(SICI)1097-0266(199704)18:4<303::AID-SMJ869>3.0.CO;2-G)
- Wang, H., Tong, L., Takeuchi, R. & George, G. (2016). Thematic Issue on Corporate Social Responsibility: An Overview and New Research Directions. *Academy of Management Journal*, 59(2), 534–544. <https://doi.org/10.5465/amj.2016.5001>
- Wang, Q., Dou, J. & Jia, S. (2016). A meta-analytic review of corporate social responsibility and corporate financial performance: The moderating effect of contextual factors. *Business & Society*, 55(8), 1083–1121. <http://doi.org/10.1177/0007650315584317>
- Wilson, J. H., Beal, M., Keating, B. & Keating, B. P. (2016). *Regression Analysis*. Business Expert Press.
- Yang, A. S. & Baasandorj, S. (2017). Exploring CSR and financial performance of full service and low-cost air carriers. *Finance Research Letters*, 23, 291–299. <http://doi.org/10.1016/j.frl.2017.05.005>

Yang, L., Ngai, C. S. B. & Lu, W. (2020). Changing trends of corporate social responsibility in the world-leading airlines. *PLOS ONE*, 15(6), 1–19.
<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0234258>

Yritystutkimus ry. (2017). *Yritystutkimuksen tilinpäätösanalyysi*. Gaudeamus.

Liitteet

Liite 1. Tutkimusaineiston yritykset

Air Canada	Singapore Airlines
Air China	SkyWest
Air France-KLM	Southwest Airlines
Air New Zealand	Spirit Airlines
Alaska Air Group	Thai Airways
Allegiant Travel	Turkish Airlines
American Airlines	United Airlines
Ana Holdings	Wizz Air
AirAsia	
Cathay Pacific Airways	
China Airlines	
China Southern Airlines	
Copa Holdings	
Delta Air Lines	
Lufthansa	
EasyJet	
Eva Airways	
GOL Linhas Aéreas	
Hawaiian Holdings	
International Consolidated Airlines	
Japan Airlines	
JetBlue Airways	
Korean Air Lines	
Latam Airlines	
Qantas Airways	
Ryanair	
SAS	